

“Een onvergetelijke ervaring”

De rol van vrijwilligerswerk in het buitenland tijdens een *gap year* in het persoonlijk levenspad van jongvolwassenen.

Student: Lianne van Goethem

Studentnummer: 10161856

Domein: Global Youth

Begeleider: Y. Sastramidjaja

Tweede lezer: O. J. L. Kranenburg

Samenvatting

Dit onderzoek gaat in op verschillende ervaringen van jongvolwassenen die tijdens een *gap year* vrijwilligerswerk in het buitenland hebben gedaan. Hierbij wordt gekeken naar hoe jongvolwassenen hun ervaringen construeren ten opzichte van hun levenspad. In deze moderne samenleving worden jongvolwassenen geacht bewust om te gaan met hun keuzes in complexe transitie en levenspaden. Met behulp van diepte-interviews en een analyse van reisblogs wordt in dit onderzoek het perspectief van jongvolwassenen in kaart gebracht. Er kan gezegd worden dat de jongvolwassenen uit dit onderzoek zowel voor, tijdens als na hun reis bewust bezig zijn geweest met hun ervaringen hoe deze een rol spelen in hun leven. Hierbij lijkt het nemen van een *gap year* een nieuwe, opkomende traditie voor de huidige generatie van jongvolwassenen. Jongvolwassenen die in een *gap year* vrijwilligerswerk in het buitenland hebben gedaan kunnen gezien worden als een specifieke groep jongvolwassenen, een *generation unit*, die unieke ervaringen met elkaar delen.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
2. Theoretisch kader	8
2.1. Individualisering en levenspaden	8
2.2. Transities	9
2.3. Gap year	11
2.3.1. <i>Volunteer tourism</i>	12
2.3.2. <i>Culture shock</i>	14
2.4. Persoonlijke ontwikkeling	15
3. Probleemstelling	17
3.1. Doelstelling	17
3.2. Onderzoeksvragen	18
3.3. Interdisciplinariteit	19
3.4. Relevantie	20
4. Methoden	21
4.1. Onderzoeksstrategie	21
4.2. Onderzoeksdesign	21
4.3. Onderzoeksmethoden	21
4.4. Operationalisering	22
4.5. Populatie en sampling	23
4.6. Ethische verantwoording	24
4.7. Analyse	25
5. Resultaten	26
5.1. Onderzoeksproces	26
5.1.1. Respondentengroep	26
5.1.2. De projecten	27
5.2. Voorbereiding	29
5.2.1. Op een andere manier leren	30
5.2.2. Mentale en praktische organisatie	31
5.2.3. Deelconclusie	33
5.3. Beleving	34
5.3.1. Bijzondere omgeving	34
5.3.2. Toch even wennen	36

5.3.3 Frustraties: moeilijke momenten	38
5.3.4 Deelconclusie	42
5.4. Reflecties	42
5.4.1 Weer even wennen	42
5.4.2 (Positieve) indruk achtergelaten	44
5.4.3 Deelconclusie	48
6. Conclusie	50
7. Discussie	54
8. Reflectie onderzoeksproces	56
9. Literatuurlijst	58
10. Bijlagen	61
Bijlage 1: Operationalisering	61
Bijlage 2: Interviewschema	62
Bijlage 3: Codeerschema interviews	64
Bijlage 4: Codeerschema reisblogs	66
Bijlage 5: Observatieverslag Open Dag Organisatie A	68
Bijlage 6: Transcripten interviews	71

1. Inleiding

'*Be more, be the difference*', luidt de slogan van een van de vele organisaties in Nederland die vrijwilligersprojecten in het buitenland aanbieden aan jongvolwassenen (www.be-more.nl). Bij een aantal organisaties is het al mogelijk om vanaf 16 jarige leeftijd een vrijwilligersproject in het buitenland te doen (www.projects-abroad.nl). Ook zijn er veel mogelijkheden om op latere leeftijden een soortgelijke ervaring te beleven. Echter richten de meeste organisaties zich op de leeftijdscategorie van 18 tot 24 jaar. In de huidige maatschappij, met grote jeugdwerkloosheid en verschillende opties voor vervolgonderwijs, is het nemen van een tussenjaar erg populair voor jongvolwassenen in deze leeftijdscategorie. Zo stelt Martine Kamsma in het NRC (2012, 23 juni) dat jongeren eerst een jaar volwassen willen worden voordat hun studie begint. Dit doen ze door middel van het nemen van een tussenjaar.

Echter zijn er door de invoering van het sociale leenstelsel voor studenten vanaf september 2015 berichten te vinden over een mogelijke afname van de populariteit van het tussenjaar. Zo stelt Daniel Brink op de website van de Landelijke Studenten Vakbond (2012, 29 november) dat een tussenjaar geen serieuze optie meer is voor scholieren door deze nieuwe financiële regeling, dat op het moment van schrijven dus alleen nog een plan was. Hilbert Meijer zegt in het Nederlands Dagblad (2013, 13 december) dat de belangstelling voor tussenjaren weer zal toenemen het jaar na de invoering van het leenstelsel. Alleen vlak na de invoering denkt hij dat de populariteit van het fenomeen zal afnemen.

Een tussenjaar kan op verschillende manieren worden ingevuld, maar vrijwilligerswerk in het buitenland is een van de meest populaire activiteiten, al dan niet gecombineerd met reizen (Martin, 2010). Een dergelijk buitenlands avontuur, zoals Kamsma (2012) populaire activiteiten in een tussenjaar omschrijft, wordt voornamelijk gezien als een positieve ervaring die bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling van een individu. Echter worden er ook kanttekeningen bijgeplaatst. Zo haalt Kamsma (2012) een aantal docenten en professoren aan die stellen dat jongeren het 'leren kunnen verleren', en dat het vaak voorkomt dat jongeren na een tussenjaar niet meer verder willen studeren. Een ander aspect van het doen van vrijwilligerswerk in het buitenland dat als negatief wordt gezien is het feit dat het veel geld kost, maar voor het ontwikkelingsland niet nuttig is. Fink Goedewagen stelt in De Fusie (2014, 14 februari) dat het vele geld dat wordt uitgegeven aan de reis en het buitenlandse avontuur weinig tot geen positieve gevolgen heeft voor het land waar vrijwilligerswerk in wordt gedaan. Het geld dat nu door- en voor de vrijwilligers wordt

uitgegeven kan volgens hem veel beter worden gedoneerd aan grote non-profit organisaties die het investeren in iets anders dan vrijwilligers.

Ondanks deze kanttekeningen blijft de populariteit van het fenomeen stijgen. Vele organisaties zijn gegroeid en spelen in op de behoeften van jongvolwassenen tijdens een tussenjaar. Zij bieden vrijwilligerswerk in het buitenland in vele soorten en maten aan, met verschillende vormen van begeleiding voor het individu. Hierbij wordt er vooral veel aandacht gegeven aan de positieve bijdrage van verschillende ervaringen voor de individuele vrijwilliger, en minder aan de gevolgen voor het ontvangende land. Dit onderzoek gaat in op de perspectieven van jongvolwassenen zelf op hun ervaring en de betekenis van hun ervaring.

Het voornaamste doel van dit onderzoek is een toevoeging en verdieping bieden op de bestaande kennis over het proces van vrijwilligerswerk en het nut ervan, door de visie en beleving van jongvolwassenen zelf centraal te stellen. Bestaand wetenschappelijk onderzoek heeft zich voornamelijk gericht op het doen van vrijwilligerswerk, of een andere variant van een *gap year*, vanaf een bepaalde afstand. Hierbij is de visie van jongvolwassenen zelf over het proces dat ze hebben meegemaakt, hun eigen persoonlijke ontwikkeling en eventuele latere carrière onderbelicht gebleven. De visie en beleving van jongvolwassenen zelf zou gezien kunnen worden als een vorm van agency, waar jongeren dus zelf de ervaring construeren en structureren en wellicht gebruiken in de rest van hun leven.

Dit onderzoek hanteert een retrospectief, aangezien de respondenten alleen worden geworven onder jongvolwassenen die het hele proces van het doen van vrijwilligerswerk al hebben meegemaakt en geacht worden terug te kijken op drie verschillende fasen van de ervaring. Deze drie fasen zijn vooraf, tijdens en na het vrijwilligerswerk op de plaats van bestemming. De ervaring van de jongvolwassene zelf, en de rol ervan in de vormgeving van hun levenspad staan dus centraal.

2.Theoretisch kader

Het doen van vrijwilligerswerk door jongvolwassenen tijdens een *gap year* is vanuit verschillende wetenschappelijke disciplines benaderd. Om een beeld te schetsen van de centrale concepten en theorieën over het onderwerp zal dit hoofdstuk ingaan op deze kennis en deze proberen te integreren. Het begint hierbij met sociologische theorieën over de individualiserende samenleving en de *risk society*. Vervolgens zal er worden ingegaan op de complexiteit van de transitie die jongvolwassenen in deze samenleving doormaken. Het *gap year* wordt verder behandeld als verschijnsel in deze individualiserende samenleving en gezien als een uiting van een bepaalde *structure of feeling* van de huidige generatie jongvolwassenen. Het doen van vrijwilligerswerk in het buitenland gecombineerd met reizen, *volunteer tourism*, is hierin de meest populaire activiteit. Hierna zal er worden ingegaan op verschillende aspecten van persoonlijke ontwikkeling die zijn omschreven na en tijdens activiteiten in een *gap year*, met in het bijzonder buitenlandse avonturen. Er wordt hierbij getracht een duidelijke koppeling te maken tussen persoonlijke ontwikkeling en mogelijke carrière paden in de zin van levenspaden, door zowel de mogelijkheid van jongvolwassenen om zelf keuzes te maken als de rol van de flexibele arbeidsmarkt te benadrukken.

2.1 Individualisering en levenspaden

De individualisering in de huidige samenleving wordt in de sociologische literatuur vaak beschreven als onderliggend proces waarin een *gap year* plaatsvindt. Ook de complexiteit van transitie die jongvolwassenen doormaken wordt in het licht van de individualisering beschreven. Zo beschrijven Falls en Wilson (2012) de *reflexive modernity* in deze *risk society*, zoals beschreven door Beck (1992), als het begin voor elke analyse van de verschillende transitie die jongeren door maken. Hierin gaat individualisering volgens hen samen met detraditionalisering. Het geleidelijk wegvallen van de vroegere traditionele stabiele referentiepunten (familie, ras, klasse etc.) zorgt voor een gevoel van onzekerheid en het ontstaan van het idee dat onzekerheden individueel overkomen moeten worden (Beck & Willems 2004; Furlong & Cartmell 2007, beide aangehaald in Falls & Wilson 2012, p 575). Ook McDonald, Pini, Bailey en Price (2011, p. 71) beschrijven deze individualisering in combinatie met detraditionalisering. In navolging van Giddens' (1991), stellen zij dat jonge mensen hun eigen levenspad in handen hebben en hier bewust, *reflexive*, mee om dienen te gaan om een succesvol volwassene te worden in de samenleving. Aan de andere kant wijzen zij erop dat traditionele waarden over de succesvolle volwassene nog altijd gelden, zoals die rond gezinsvorming en een latere carrière. Deze waarden passen echter niet in de

veranderende, individualiserende, non-traditionele samenleving, wat kan zorgen voor grote onzekerheid over de inrichting van het levenspad.

De stelling dat jonge mensen hun eigen levenspad en traject in handen hebben en hier bewust mee om dienen te gaan sluit aan bij wat Brannen en Nilsen (2002) uitleggen als de *choice biography* die het overneemt van de standaard, traditionele biografieën. Hierin zijn het de individuele keuzes die centraal staan en bepalend zijn voor het leven van jong volwassenen, en niet de traditionele referentiepunten, zoals ook Falls en Wilson (2012) stellen. Deze verandering kan zowel positief als negatief worden opgevat. Zo lijkt de *choice biography* bevrijdend te zijn door de mogelijkheid om eigen keuzes te maken in verschillende levenspaden.

Toch kunnen er meer beperkingen bij komen kijken dan vaak wordt beseft. Zo stelt Beck (1995, aangehaald in Brannen & Nilsen 2002, p. 516 en Woodman 2010, p.739) dat individuele actoren ook in de individualiserende samenleving afhankelijk blijven van de institutionele structuren. Er zijn steeds meer richtlijnen en regelgevingen die vanuit instituties invloed hebben op een individu (Woodman 2010, p. 739). Met institutionele structuren kan gedacht worden aan de verzorgingsstaat, waarin rechten en plichten van burgers belangrijk zijn, maar ook aan onderwijssystemen en verplichtingen daarin. Ook legt Beck (1995, aangehaald in Brannen & Nilsen 2002, p. 516) een nadruk op de arbeidsmarkt als structurerende institutie in de levenspaden en ervaringen van jongvolwassenen (en volwassenen) in een individualiserende samenleving. McDonald, Pini, Bailey en Price (2011) stellen dat de huidige flexibiliteit in de arbeidsmarkt een grote rol speelt in het leven van jongvolwassenen, gezien het feit dat zij op een reflexieve en rationele manier geacht worden hiermee om te gaan en op in te spelen. Dit maakt de transities die jongvolwassenen doormaken complex. Deze flexibiliteit in de arbeidsmarkt speelt ook een rol in keuzes voor mogelijke levenspaden en het al dan niet doen van activiteiten in een *gap year*.

2.2 Transities

De onzekerheden waar jongvolwassenen in de huidige samenleving mee te maken krijgen, zoals die op de flexibele arbeidsmarkt (McDonald et. al, 2011), komen sterk naar voren in een periode waarin een overgang wordt gemaakt. Een overgang naar volwassenheid, naar een rol of positie in een bepaalde structuur van de samenleving. Furlong en Cartmel (2007) hebben het over de onzekerheid en de angsten die bij het reflectieve denken van jongeren naar voren komen in een fase van ontwikkelingen en overgangen. Zoals al eerder gesteld zorgt dit ervoor dat de huidige jonge generatie een minder voorspelbaar levenspad leidt, en terecht komt in

een netwerk dat minder strak gebonden is aan de traditionele, stabiele klasse en familie netwerken. Falls en Wilson (2012) concluderen dat jongeren in de huidige samenleving een veel actievere rol geacht worden in te nemen in hun ontwikkeling, en dat deze ontwikkeling en overgang naar volwassenheid non-traditioneel zijn. Dit sluit aan bij wat McDonald, Pini, Bailey en Price (2011) stellen over de non-lineaire, complexe en uitdagende transitie die jongeren door maken, waarbij telkens wordt verwacht dat jongeren reflectief en rationeel handelen. Ook Furlong (2000) en Goodwin en O'Connor (2005) tonen de complexiteit van de transitie aan, en de onzekerheid die daar mee gepaard gaat in de individualiserende samenleving. Furlong (2000) stelt dat voornamelijk socio-economische veranderingen, zoals de flexibilisering, van grote invloed zijn op de individuele transitie van jongvolwassenen.

Goodwin en O'Connor (2005) onderscheiden drie aspecten in de non-lineaire transitie die jongeren doormaken. Als eerste de complexiteit van de transitie, als tweede de onzekerheid en de risico's die bij de transitie komen kijken en als derde de reflectiviteit. Echter stellen ze ook dat de huidige jonge generaties niet de eerste generaties zijn die deze complexiteit van transitie meemaken. Hierbij halen ze Elias (1961) aan, die voornamelijk de transitie van school naar werk aantoonde als een complex, niet-soepel proces. Een belangrijke reden hiervoor was volgens hem het feit dat scholen jongeren niet goed genoeg voorbereiden op 'volwassenheid' of het werk dat ze dienen te doen. Kennis uit de schoolbanken en uit boeken staat hierbij niet gelijk aan kennis uit de 'echte wereld', waar contact met andere volwassenen bronnen zijn van kennis (Elias 1961, aangehaald in Goodwin & O'Connor 2005, p. 204).

Bovendien tonen Goodwin en O'Connor (2005) aan dat sommige transitie die jongeren in de individualiserende moderniteit meemaken wel degelijk soepel en in zekere mate lineair verlopen. Echter, een aspect dat wel typerend lijkt te zijn voor de huidige jonge generaties en hun transitie is de mate van reflexiviteit. Ook de druk om onafhankelijk de transitie door te maken en bijkomende problemen individueel te overkomen hoort bij de typerende aspecten van de huidige jonge generaties.

Bradley en Devadason (2008) onderzochten de typerende paden die jongeren afleggen en de attitudes die zij daar zelf bij hebben. Hierbij vonden ze een *structure of feeling*, door Williams (1977, aangehaald in Bradley & Devadason 2008, p. 121) gedefinieerd als een specifieke kwaliteit van ervaringen en relaties, afgezonderd van andere ervaringen en relaties waardoor een specifiek gevoel van een generatie, of periode ontstaat. Deze *structure of feeling* voor de huidige jonge generatie is volgens Bradley en Devadason (2008) de 'geïnternaliseerde flexibiliteit', waarmee voornamelijk de positie van jongeren op- en de

overgang van jongeren naar de arbeidsmarkt wordt omschreven. Hierbij kan worden teruggekoppeld aan de positieve en negatieve analyse van wetenschappers tegenover de individualisering. De mogelijkheid om zelf keuzes te maken in het eigen levenspad en dit naar eigen inzicht aan te passen maar ook de beperkingen die de socio-economische structuur met zich mee brengt zijn hier voorbeelden van. De typerende reflexiviteit van de jonge generatie kan ook gezien worden als onderdeel van deze *structure of feeling*.

Al met al lijken wetenschappers het in zekere mate eens te zijn over de gefragmenteerde trajecten die jongvolwassenen in de huidige samenleving doorlopen (Bradley & Devadason, 2008). De complexiteit en verscheidenheid aan de steeds langer wordende, non-lineaire transitie en de consequenties die daar bij horen (onzekerheid, risico's) wordt in alle literatuur over hedendaagse transitie beschreven en lijkt onderdeel te zijn van individualisering. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in dit kader van complexe transitie in een individualiserende samenleving. De groep jongvolwassenen die tijdens een *gap year* vrijwilligerswerk doen in het buitenland, kan volgens het concept van Mannheim (1952) gezien worden als een *generation-unit*. Dit begrip houdt in dat de huidige generatie jongvolwassenen geen homogene groep is, maar dat er verschillende *generation-units* bestaan met ieder eigen (gedeelde) percepties en ervaringen ten opzichte van hun omgeving en positie. Het doen van vrijwilligerswerk tijdens een *gap year* kan dus gezien worden als zowel een uiting als resultaat van de *structure of feeling* van deze *generation-unit* van jongvolwassenen die hun leven proberen vorm te geven.

2.3 Gap year

Het nemen van een *gap year* is in de huidige samenleving geen ongewoon verschijnsel meer, het past binnen het patroon van individualisering en de onzekerheden die komen kijken bij transitie die jongeren doorstaan. King (2011) omschrijft een *gap year* als een onderbreking in de overgang tussen instituties en daarmee ook een onderbreking in de transitie van jonge mensen naar volwassenheid. Allison, Davis-Berman en Berman (2012) tonen aan dat het nemen van een *gap year* erg populair is onder jongeren in de huidige samenleving. In 2004 zouden gemiddeld tussen de 250 en 350 duizend jongeren tussen de 16 en 24 jaar alleen al in het Verenigd Koninkrijk jaarlijks een *gap year* nemen (Jones 2004, aangehaald in Allison et al. 2012:488). Ook Lyons, Hanley, Wearing en Neil (2011) beschrijven de aantrekkingskracht van een *gap year* in een tijd van economische crisis en grote (jeugd)werkloosheid. Hierbij identificeren zij een *gap year industry* die inspeelt op de grote vraag van jongeren Jongeren worden hier als consumenten beschouwd. Jongeren zijn hierin concurrenten van elkaar en

zoeken allen naar specifieke ervaringen die hen laten uitblinken om hun kansen te verhogen op de latere arbeidsmarkt. Het competitieve aspect kan, evenals de eerder genoemde 'geïnternaliseerde flexibiliteit' (Bradley & Devadason, 2008) worden gezien als onderdeel van de *structure of feeling*.

De populariteit en aantrekkingskracht van het nemen van een *gap year* heeft volgens Simpson (2005) geleid tot de professionalisering van het verschijnsel, wat aansluit bij wat Lyons et. al. (2011) de *industry* noemen. Het fenomeen is erg gestructureerd en georganiseerd geworden, waarin verschillende mogelijkheden en paden zijn uitgewerkt en worden aangeboden. Zo hebben Allison et. al. (2012) en Stott, Allison, Felter en Beames (2013) het over *expeditions* als grote noemer voor verschillende activiteiten tijdens een *gap year*, waarbij het gaat om avonturen en uitdagende (educatieve) activiteiten in het buitenland.

Veel wetenschappers richten zich ook op het zogenoemde *volunteer tourism* tijdens het tussenjaar. Hiermee wordt vrijwilligerswerk in het buitenland voor een bepaalde (langere) tijd bedoeld, gecombineerd met reizen en andere vrijetijdsbestedingen (Simpson, 2004/2005; Martin, 2010; Jones, 2010; Lyons et. al., 2011). Ook hierbij wordt veel waarde gehecht aan het feit dat het in het buitenland plaatsvindt en dat er uitdagende en avontuurlijke activiteiten en werkzaamheden bij komen kijken. Het kan dus gezien worden als een georganiseerde vorm van een *expedition* (Stott et. al., 2013). Het *volunteer tourism* is, zoals in de inleiding genoemd, de meest populaire optie voor activiteit in een tussenjaar.

2.3.1 Volunteer tourism

Het doen van vrijwilligerswerk is veel beschreven en onderzocht. Dit laat de grote populariteit en interesse in het fenomeen zien. Anheier en Salamon (1999) beschreven het doen van vrijwilligerswerk als onderdeel van hoe een samenleving werkt. Volgens hen gaat het niet alleen om de tijd die individuen besteden aan een bepaald (klein) doel, maar draagt het bij aan een grotere context. Hierbij hebben ze het over het doen van vrijwilligerswerk in het land of in de samenleving waarin een individu zelf leeft. Zo stellen ze dat vrijwilligerswerk invloed heeft op de manier waarop een samenleving verantwoordelijkheden verdeelt en de verwachting creëert dat burgers actief participeren.

Hustinx, Cnaan en Handy (2010) stellen dat *volunteering* een complex fenomeen is. Dit komt door de vele verschillende activiteiten die eronder kunnen vallen, de verschillende disciplines die het bestuderen en de verschillende definities die eraan worden geven. Zij hebben een hybride raamwerk opgesteld, die het concept en de definitie van *volunteering* in verschillende lagen overzichtelijker maakt, waarbij de economie, sociologie, psychologie en

politicologie met elkaar worden geïntegreerd op vijf onderdelen van het concept. Deze vijf onderdelen worden behandeld als vragen: ‘Wie doet aan vrijwilligers werk en waarom?’, ‘Hoe doen mensen aan vrijwilligerswerk?’, ‘Wat zijn de verschillende contexten van het doen van vrijwilligerswerk?’, ‘Welke kritische blikken bestaan er op het fenomeen?’. Zo is *volunteer tourism* voornamelijk bekeken vanuit de sociologische en psychologische disciplines, waarin sociale cohesie en het hebben van een pro-sociaal karakter de belangrijkste drijfveren zijn voor het doen van vrijwilligerswerk (Hustinx et. al, 2010).

In Lyons et. al. (2011) wordt *volunteer tourism* geconceptualiseerd als een alternatieve ervaring die voor de toerist meer betekent dan alleen het bezoeken van een plek als een buitenstaander (p. 368). Ook wordt altruïsme in combinatie met de ontwikkeling van de toerist of vrijwilliger en de behoefte aan avontuur besproken als de meest voorkomende motieven voor het doen van deze activiteit binnen het *gap year*. Aydinli, Bender en Chasiotis (2013) bespreken het doen van vrijwilligerswerk als een vorm van pro sociaal gedrag, en halen hierbij verschillende psychologische theorieën aan. Zo worden zelfzuchtige motieven, bijvoorbeeld de verwachting dat een individu bepaalde voordelen voor zichzelf ondervindt van het doen van het werk, gezien als drijfveren voor het doen van vrijwilligerswerk. Verder worden oprechte empathische (*empathy-altruism hypothesis*) gevoelens na identificatie met personen die hulp nodig helpen als mogelijke motivaties gezien voor het doen van vrijwilligerswerk. Als laatste wordt de psychologische theorie over *social exchange* genoemd als motivatie, waarbij de kosten en baten van het wel of niet helpen steeds met elkaar worden afgewogen. Aydinli et. al. (2013) concluderen dat gepland vrijwilligerswerk meer gekenmerkt wordt door rationeel handelen en het afwegen van de kosten en baten, dan pure gevoelens van ‘iets goeds doen’.

Tiessen (2007) en Simpson (2004) benaderen het doen van vrijwilligerswerk in het buitenland vanuit een pedagogische perspectief waarin het wordt gezien als een nuttige bijdrage aan de ontwikkeling van de vrijwilliger. Het doel van het vrijwilligerswerk wordt hierbij vaak omschreven als de bijdrage die het levert aan het begrip voor andere culturen, het begrip over de verhoudingen in de wereld, het begrip voor ervaringen en een positief bestaan van anderen. Martin (2010) en King (2011) hebben het voornamelijk over het nut van het doen van vrijwilligerswerk voor latere prestaties en mogelijkheden in academische context. Hierbij wordt er ook gekeken naar het nut ervan voor latere prestaties op de arbeidsmarkt. Jongvolwassenen zijn hierin dus ook concurrenten van elkaar, en dienen iets te leren bezitten wat anderen niet hebben (Lyons et. al. 2011; Heath, 2007).

Belangrijk om te noemen is de context van ontwikkelingslanden, de meest

voorkomende bestemmingen van *volunteer tourism*. De meeste literatuur, zoals de hierboven beschreven sociaalpsychologische en psychologische, richt zich op de individuen die het werk doen en niet op de omgeving waarin deze individuen zich bevinden tijdens het tussenjaar. Tiessen en Heron (2012) stellen dat het idee dat vrijwilligerswerk in ontwikkelingslanden de armoede in deze landen verhelpt of verlicht, een rol speelt in motivaties van mensen om vrijwilligerswerk te doen. Dit gaat gepaard met de bijdrage die het zou leveren aan de positieve ontwikkeling van het land richting de moderniteit, zoals Westerse landen deze kennen. Niet voor niets zijn slogans van organisaties die vrijwilligerswerk aanbieden en promoten ‘*Change the world*’, ‘*Make a difference*’ en ‘*Be a hero*’ (Tiessen & Heron, 2012). In de Westerse samenleving bestaat dus het idee dat ontwikkelingslanden slechter af zijn dan Westerse landen en dat ze hulp nodig hebben om op hetzelfde pad te komen. Deze hulp wordt in verschillende vormen gegeven; in het onderwijs, in de zorg, in de bouw van nieuwe gebouwen voor instellingen, in de natuur en in de economie. Deze vormen zijn bijvoorbeeld terug te zien op de websites van grote organisaties, die per land een aantal soorten projecten aanbieden. Projects Abroad maakt bijvoorbeeld onderscheid tussen sociale projecten, onderwijsprojecten, dier en natuur projecten, bouwprojecten, gezondheidszorgprojecten en nog vijf andere soorten (www.projects-abroad.nl/vrijwilligersprojecten).

Tiessen en Heron (2012) geven een belangrijk inzicht in de visies en houdingen van jongvolwassenen tegenover het ontwikkelingsland waarin vrijwilligerswerk wordt gedaan. Zij zagen dat jongvolwassenen kritisch durven te zijn over het effect dat zij hadden als vrijwilliger in het land waar ze waren. Bijvoorbeeld over het idee dat de ‘blanke buitenstaanders’ door de kinderen in het ontvangende land werden gezien als voorbeeld, omdat zij ‘goed’ waren en hen kwamen helpen, waardoor de waarde van de *locals* als minder werd gezien. Toch rechtvaardigen deze jongvolwassenen hun verblijf, door te focussen op hun eigen ontwikkeling en groei. In de volgende paragraaf zal hier verder op in worden gegaan. Dit scriptieonderzoek kan worden gezien als een verdieping op het onderzoek van Tiessen en Heron (2012). Tiessen en Heron (2012) lieten zien dat visies op de impact van vrijwilligerswerk in het ontwikkelingsland invloed kunnen hebben op de visies op persoonlijke ontwikkeling. Dit onderzoek vult hierop aan door de ontwikkeling van een levenspad te benaderen.

2.3.2 *Culture shock*

Een belangrijk punt dat in Allison, Davis-Berman en Berman (2012) wordt behandeld is de

cultuurschok die jongvolwassenen meemaken tijdens en na een buitenlandse *expedition* in een tussenjaar. Furnham (1984) heeft de *culture shock* geconceptualiseerd als de negatieve en onplezierige gevoelens en reacties die toeristen kunnen hebben ten opzichte van de nieuwe buitenlandse cultuur waar ze mee in aanraking komen. Ook in de context van *volunteer tourism* kan dit voorkomen. Angstgevoelens en frustraties die voortkomen uit de afwezigheid van herkenbaarheden in de directe sociale omgeving waarin mensen zich bevinden worden hiermee bedoeld (Oberg 1960, aangehaald in Allison et.al, 2012, p. 490). Het idee dat een individu niet wordt geaccepteerd in de nieuwe, culturele omgeving van het gebied hoort hierbij, evenals onzekerheid over de positie en rol die een individu heeft in de nieuwe culturele omgeving. Ook kan de realisatie van grote cultuurverschillen tussen een individu en de nieuwe omgeving zorgen voor angstgevoelens en moeilijkheden in integratie.

Ook bij terugkomst van een expeditie, of buitenlands avontuur, zijn angstgevoelens gemeten. Bovendien kunnen individuen moeite hebben met zich opnieuw bevinden in de thuiscultuur. Het nemen van grote beslissingen die betrekking hebben op hun levenspad, zoals studiekeuzes, kunnen als moeilijk worden ervaren bij terugkomst. Dit wordt omschreven als de *reverse culture shock* (Allison et.al., 2012). Deze twee aspecten zijn belangrijk om te benoemen in dit onderzoek, omdat uitingen en ervaringen van de respondenten mogelijk overeenkomen met deze *culture shock*-gevoelens. Ook heeft dit te maken met persoonlijke ontwikkelingen en groei. De hieronder beschreven *upward personal growth* (Stott, Allison, Felter & Beames, 2013), waarbij het gaat over het overkomen van uitdagingen en het vergroten van de weerbaarheid, is bijvoorbeeld te linken aan gevoelens en uitingen bij terugkomst. In de volgende paragraaf wordt dieper in gegaan op deze persoonlijke ontwikkeling en groei.

2.4 Persoonlijke ontwikkeling

Stott, Allison, Felter en Beames (2013) beschreven de mogelijke gevolgen van *expeditions* tijdens een *gap year* op persoonlijke ontwikkeling. De persoonlijke ontwikkeling is hierbij opgedeeld in vier aspecten. Als eerste de *upward personal growth*, waarbij het gaat om het realiseren van potenties, waaronder het vergroten van zelfvertrouwen, zelfbewustzijn, weerbaarheid en het vermogen om uitdagingen aan te gaan en te overkomen. Het tweede aspect is *outward personal growth*, waarbij het draait om het vermogen om goed met anderen om te kunnen gaan. Het derde onderdeel is *inward personal growth* waarbij het gaat om processen in het individu zelf, zoals het verbeteren van emotionele stabiliteit. Als laatste de *downward personal growth* waarbij het gaat om de waardering en bewustzijn over de

omgeving waarin een individu zich bevindt. Deze psychologische en sociaal-psychologische processen zijn voor jongvolwassenen in een individualiserende, competitieve samenleving erg belangrijk, omdat het invloed heeft op de keuzes die individuen dienen te maken in het creëren van een levenspad (*choice biography*) dat past in de institutionele structuren (Woodman, 2010).

Snee (2013) heeft het verder over ervaringen die jongvolwassenen zelf zien als ‘de moeite waard’, zoals een ervaren reiziger worden, vaardigheden opdoen die in de toekomst van pas komen, anderen helpen en ‘lol’ hebben. Daarbij zag Snee (2013) dat jongvolwassenen die een *gap year* namen dit zagen als een ervaring die ze maar één keer in hun leven mee zouden maken, en die wellicht de rest van hun leven zou bepalen. Dit laat zien dat ook jongvolwassenen zelf de noodzaak zien om zichzelf en hun levenspad te ontwikkelen in een individualiserende, complexe samenleving. Er wordt ook wel gesproken van de ontwikkeling van een ‘persoonlijkheidspakket’, waarbij persoonlijke veranderingen en vaardigheden van elk individu als specifiek worden beschouwd, en dus ook bijdragen aan de unieke positie die jongvolwassenen later dienen in te nemen op de arbeidsmarkt (Snee, 2013; Heath, 2007).

Persoonlijke ontwikkeling gaat dus gepaard met ideeën over de toekomst en over noodzakelijke elementen voor een latere unieke positie in de individualiserende samenleving. De flexibele, onzekere arbeidsmarkt die in de paragraaf over individualisering is genoemd, speelt volgens Beck (1995, aangehaald in Brannen & Nilsen 2002, p. 516 en Woodman 2010, p. 739) een sturende rol in het leven van jongvolwassenen die hun eigen pad kiezen. Dit is te zien in de keuzes van jongvolwassenen om een *gap year* te doen en de manier waarop de ervaringen daarin worden geconstrueerd en beschreven in hun verdere leven. Ook de ‘geïnternaliseerde flexibiliteit’ als *structure of feeling* van de huidige generatie jongvolwassenen laat de rol van de arbeidsmarkt en het belang van persoonlijke ontwikkeling hiervoor zien (Bradley & Devadason, 2008). Daarom wordt in dit onderzoek persoonlijke ontwikkeling gecombineerd onderzocht met mogelijke carrière paden in de manier waarop jongvolwassenen hun levenspad vormgeven.

3. Probleemstelling

3.1 Doelstelling

Veel onderzoek naar vrijwilligerswerk in het buitenland heeft zich voornamelijk bezig gehouden met de antecedenten van het nemen van een *gap year* en het doen van vrijwilligersprojecten. Hierbij staan voornamelijk sociaal-psychologische theorieën en modellen centraal met de focus op het micro niveau: het individu zelf (*egoïstic motives, empathy-altruism, social exchange*) en de connectie van het individu met de sociale omgeving (Aydinli, Bender & Chasiotis, 2013). Toch zijn er ook meer sociologische perspectieven terug te vinden in de literatuur, waarbij wordt gesteld dat het doen van vrijwilligerswerk onderdeel is van hoe een samenleving werkt, en dat het niet alleen een individuele keuze is (Anheier & Salamon, 1999; Salamon & Sokolowski, 2001).

Er bestaat ook literatuur over de consequenties van het doen van vrijwilligerswerk. Simpson (2004) en Tiessen (2007) hebben hierin een meer pedagogische benadering. Het nut voor de ontwikkeling van scholieren en studenten komt hier naar voren. Martin (2010) en King (2011) sluiten met hun psycho-educationele benadering hierop aan. Zij bekijken de consequenties van het nemen van een *gap year* voor verdere individuele en academische ontwikkelingen en prestaties. De rol van het doen van vrijwilligerswerk tijdens een *gap year* in de identiteitsontwikkeling van een individu is dus al in zekere mate onderzocht. Voornamelijk in de rol die het speelt in latere academische prestaties en motivaties en de persoonlijkheidskenmerken en vaardigheden die nuttig zijn voor een positie in de (latere) flexibele arbeidsmarkt. De visie van jongvolwassenen zelf op hun ervaringen, belevingen en ontwikkelingen tijdens een *gap year*, en hun ideeën over hun latere levenspaden en mogelijke carrières zijn in de literatuur onderbelicht gebleven. In dit onderzoek zal dit naar voren komen door de nadruk te leggen op de keuzes en constructies van belevenissen van jongvolwassenen voor, tijdens en na het proces van vrijwilligerswerk in het buitenland.

Het doel van dit onderzoek is dus het in kaart brengen van de ervaringen van vrijwilligerswerk in het buitenland tijdens een *gap year* en de bijdrage ervan aan persoonlijke ontwikkeling en attitudes tegenover een (latere) carrière, vanuit de beleving van jongvolwassenen zelf. In veel literatuur, zoals in Snee (2013), staat de vorming van een identiteit centraal. Een unieke persoonlijkheid wordt hierbij gevormd door unieke vaardigheden en kwaliteiten die zijn opgedaan tijdens een *gap year*. Door de term ‘persoonlijk levenspad’ te gebruiken is er ruimte voor zowel ideeën over persoonlijke ontwikkelingen en eventuele perspectieven op carrièremogelijkheden.

3.2 Onderzoeksvragen

Om de perspectieven en attitudes van jongvolwassenen die vrijwilligerswerk hebben gedaan tijdens een *gap year* in kaart te brengen ten opzichte van hun persoonlijke levenspad, is de volgende hoofdvraag opgesteld:

Hoe ervaren jongvolwassenen het proces van vrijwilligerswerk in het buitenland tijdens een gap year en de rol die het speelt in het vormgeven van hun levenspad?

Het proces van vrijwilligerswerk is chronologisch opgesplitst in processen voor, tijdens, en na de activiteit. Dit geeft inzicht in de verschillende fasen die jongvolwassenen doormaken tijdens het doen van vrijwilligerswerk in hun *gap year*. Ideeën over persoonlijke levenspaden en mogelijkheden kunnen in elke fase anders zijn geweest.

De respondenten bestaan uit jongvolwassenen die een *gap year* hebben genomen en daarin vrijwilligerswerk hebben gedaan in het buitenland voor een periode van minimaal een maand. Een retrospectief is van toepassing, omdat de respondenten wordt gevraagd om terug te kijken op deze verschillende fasen van het doen van vrijwilligerswerk. Respondenten hebben het proces van vrijwilligerswerk al afgerond.

Om de centrale onderzoeksvraag goed te kunnen beantwoorden zijn de volgende deelvragen opgesteld:

Welke verwachtingen voorafgaand aan het doen van vrijwilligerswerk tijdens een gap year hebben jongvolwassenen ten opzichte van de rol die het speelt hun persoonlijke levenspad?

Deze eerste deelvraag omvat het eerste deel van de ervaring. De focus ligt hierbij op de gedachten, redenen en verhalen die respondenten hadden bij het plannen van de reis en de werkzaamheden. Van de respondenten wordt verwacht dat zij terug kijken naar de periode voorafgaand aan het doen van vrijwilligerswerk. De tweede deelvraag is als volgt:

Hoe beleven jongvolwassenen het vrijwilligerswerk in het buitenland tijdens het verblijf ten opzichte van de rol die het speelt in hun persoonlijke levenspad?

De tweede deelvraag omvat de tweede fase van de ervaring, namelijk de gedachten, redenen en verhalen die respondenten hadden op de locatie van het vrijwilligersproject. Respondenten

hebben mogelijk een reisdagboek of blog bijgehouden. Het retrospectief krijgt in deze deelvraag een extra dimensie doordat opnames van het moment zelf kunnen worden toegevoegd. Door een analyse van reisverhalen kan worden achterhaald wat respondenten echt dachten op het moment van reizen en werken zelf. Hieronder volgt de laatste deelvraag:

Welke effecten zien jongvolwassenen na het doen van vrijwilligerswerk voor hun persoonlijke levenspad?

Deze omvat het laatste deel van de ervaring van het doen van vrijwilligerswerk. Hierbij wordt gekeken of verwachtingen zijn uitgekomen en of er onvoorziene gebeurtenissen hebben plaatsgevonden.

3.3 Interdisciplinariteit

Het verschijnsel *gap year* en de activiteiten daarin zijn vanuit verschillende disciplines benaderd. De sociaalpsychologische, sociologische en pedagogische disciplines komen duidelijk apart naar voren. Theorieën uit deze disciplines zijn in het theoretisch kader uitgebreid aan bod gekomen. Het bestaan van deze verschillende theorieën laat zien dat niet één discipline een verklaring of verduidelijking geeft aan het verschijnsel *gap year* en de activiteiten daarin. Het belangrijkste om te noemen is het verschil tussen de sociologische en sociaalpsychologische benadering. Individualisering lijkt een grote rol te spelen in het leven en de positie van jongvolwassenen met betrekking tot dit onderwerp, en wordt zowel bekeken vanuit de grotere structuur van de samenleving als de positie van het individu zelf. Aan de ene kant wordt benadrukt in welke mate jongvolwassenen hun eigen pad moeten bewandelen, terwijl de andere kant benadrukt dat dit pad zeer afhankelijk is van de structuur van de samenleving. Wat grotendeels mist is de visie die jongvolwassenen zelf hebben op deze twee onderdelen.

Verder wordt er vaak instrumenteel gekeken naar de activiteiten in het *gap year*. Hierbij wordt sterk de nadruk gelegd op het idee dat dergelijke activiteiten ergens toe dienen. Vooral in de pedagogische discipline is dit duidelijk zichtbaar. Activiteiten in een *gap year* dienen hierbij latere academische en carrière prestaties. Ook hier missen de waarden en visies van de jongvolwassenen zelf, over zowel het *gap year*, het vrijwilligerswerk dat ze hierin doen en hun eventuele latere carrière.

In dit onderzoek worden de disciplines geïntegreerd en kunnen ze elkaar verdiepen in de verschillende fasen van de ervaring van het doen van vrijwilligerswerk. Perspectieven en

attitudes van jongvolwassenen bieden inzicht in zowel sociaalpsychologische als sociologische processen. Kennis en attitudes tegenover de flexibele economie, waar de sociologische benadering zich mee bezig heeft gehouden, wordt ook verruimd door de visie van jongvolwassenen. Ook het pedagogische perspectief kan worden verdiept met behulp van de visie die jongvolwassenen zelf hebben op het zogenaamde ‘nut’ van de ervaring van vrijwilligerswerk. In deze context biedt sociaalpsychologische kennis dus verdieping op pedagogische kennis. Kortom, de nadruk op persoonlijke levenspaden en de visie van jongvolwassenen zelf hierop is de *common ground* waarin de verschillende disciplines, micro- en macro-perspectieven samenkomen.

3.4 Relevantie

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek blijkt uit de populariteit van het nemen van een *gap year* en het doen van vrijwilligerswerk in het buitenland door jonge mensen. Het lijkt onderdeel te zijn van de levensloop van vele jonge mensen, alsof zoiets een ervaring móet zijn geweest voor individuele ontwikkeling en het uiten van pro sociaal gedrag. De beleving van deze jonge mensen zelf zegt veel over deze levensloop en het belang van het doen van vrijwilligerswerk voor een individu in de sociale omgeving. Voornamelijk op het gebied van carrière mogelijkheden, een aspect dat als erg belangrijk wordt gezien in de huidige samenleving, lijken de attitudes van jongvolwassenen zélf een relevante bijdrage te kunnen leveren aan het debat. Vooral het belang dat jongvolwassenen zelf hechten aan carrière mogelijkheden.

Verder is het fenomeen *gap year* al op verschillende manieren wetenschappelijk onderzocht, zoals hierboven is genoemd. De nadruk ligt daarin echter vaker op antecedenen, dan op ervaringen tijdens en na het doen van vrijwilligerswerk. De ervaringen tijdens- en na het doen van ontwikkelingswerk zijn nog onderbelicht en voornamelijk bekeken vanuit pedagogische (Simpson, 2004; Tiessen, 2007) en psycho-educationele (Martin, 2010; King, 2011) benaderingen. Een interdisciplinaire visie op het fenomeen en de invloed van het proces op de constructie van een levenspad voegt deze benaderingen samen en zorgt zo voor meer diepgang en een beter overzicht van het verschijnsel. Zoals ook al eerder benoemd zorgt het perspectief van jong volwassenen zelf voor meer diepgang in bijvoorbeeld het pedagogische ‘nut’ van het doen van ontwikkelingswerk. De grote nadruk op de beleving van jongvolwassenen zelf, draagt dus bij aan de wetenschappelijke relevantie.

4. Methoden

4.1 Onderzoeksstrategie

De epistemologie die bij dit onderzoek past is interpretivistisch van aard, omdat de nadruk wordt gelegd op de subjectieve ervaringen en beleving van de respondenten. De constructionistische ontologie is hierbij ook van toepassing. Het gaat nadrukkelijk om betekenisgeving aan een sociaal verschijnsel (Bryman, 2008). De ervaring van jongvolwassenen en hun visie op het doen van vrijwilligerswerk in ontwikkelingslanden tijdens een *gap year* staat centraal, alsmede de eventuele rol die dit verschijnsel speelt in attitudes op carrière mogelijkheden. Deze attitudes zijn ook duidelijk geconstrueerd door de betrokken sociale actoren. Er wordt niet getracht een bepaalde waarheid te vinden, maar om een beeld te krijgen van een geconstrueerde werkelijkheid.

Dit onderzoek heeft zowel een inductief als deductief element. Uit de literatuur komt het vermoeden naar voren dat ervaringen van ontwikkelingswerk invloed hebben op attitudes in carrière. Er wordt getracht deze relatie te toetsen (deductie). Daartegenover staat de nieuwe contextuele kennis, vanuit de visies en beleving van respondenten gegenereerd (inductie) (Bryman, 2008).

Het voorgaande duidt op een kwalitatieve onderzoeksstrategie. Zowel de epistemologie als de ontologie sluiten namelijk het meest aan bij kwalitatieve onderzoeksmethoden, waarbij de data bestaat uit woorden en zinnen die geïnterpreteerd dienen te worden (Bryman, 2008, p. 380).

4.2 Onderzoeksdesign

Het onderzoeksdesign dat van toepassing is in dit onderzoek is de case study. Er wordt vrij intensief ingegaan op één onderwerp. Het gaat om de beleving en ervaring van respondenten over een onderwerp en hun visie op de eventuele relatie tussen verschillende variabelen binnen het onderwerp. Er wordt dus in zekere mate een relatie onderzocht tussen verschillende variabelen, maar omdat er geen causaal verband wordt bekeken is er geen sprake van een experiment. Daar is de setting ook niet op gericht. Ook worden er geen settings vergeleken, en sluit dit het comparatieve design uit (Bryman, 2008).

4.3 Onderzoeksmethoden

Verschillende methoden zullen worden gehanteerd bij het beantwoorden van de hoofdvraag. Deze methoden zijn allemaal kwalitatief van aard en hebben als doel zo objectief mogelijk de

subjectieve beleving en interpretatie van de respondenten in kaart te brengen. Diepte-interviews zullen worden gehouden om in te gaan op persoonlijke attitudes en perspectieven van de respondenten. Een kleine inleiding en aanleiding op het onderwerp en verschillende topics rondom het onderwerp zal hierbij worden gegeven, maar grotendeels is het de bedoeling dat de respondent aan het woord is, met zo min mogelijk sturing. Op deze manier komt die visie van respondenten het best naar voren. Voorafgaand aan de interviews zullen de respondenten gevraagd worden een (digitaal) fotoverslag van hun ervaring in het ontwikkelingsland te maken en mee te nemen naar het interview. Tijdens het interview zullen deze foto's besproken worden waarbij de waarde van de ervaring centraal staat en achterhaald geprobeerd te worden. Dit is de *photo-elicitation*, zoals Bryman (2008, p. 459) omschrijft als methode. De manier waarop respondenten foto's selecteren en bespreken zegt veel over hoe zij hun ervaring hebben geconstrueerd. Het schema voor de interviews is uitgewerkt in de tweede bijlage.

Verder is het mogelijk dat respondenten een zogenaamde reisblog hebben bijgehouden via internet, of na hun reis een algeheel ervaringsverhaal hebben geschreven voor publicatie op internet voor een reisorganisatie. Vaak is er tijdens het reizen bijgehouden wat hun ervaringen en belevingen op dat moment waren. Deze documenten zullen na de interviews ook geanalyseerd worden. Dit zou een goede aanvulling op de verkregen kennis uit de interviews zijn, en/of als goed vergelijkingsmateriaal fungeren. Na de interviews zal er aan respondenten gevraagd worden of hun reisblog, of ervaringsverhaal, geanalyseerd mag worden. De verwachting is dat alle respondenten een reisblog hebben bijgehouden of een ervaringsverhaal hebben geschreven. Bij deze laatste methode worden documenten dus gebruikt als data voor een discours analyse (Bryman 2008, p. 516).

4.4 Operationalisering

De ervaring van het doen van vrijwilligerswerk in het buitenland zal in drie dimensies worden opgedeeld. Dezelfde chronologische opdeling als in de deelvragen wordt aangehouden. Zoals al eerder gezegd gaat het bij de verwachting voorafgaand aan het doen van vrijwilligerswerk om de gedachten die respondenten hadden ten opzichte van het werk, de sociale omgeving, de fysieke omgevingen en de culturele omgeving van het land waar vrijwilligerswerk zou worden gedaan. Op basis van sociaalpsychologische theorieën zijn indicatoren opgesteld, omdat deze zich voornamelijk hebben bezig gehouden met de motieven en antecedenten van het doen van vrijwilligerswerk (Aydinli, Bender & Chasiotis, 2013). Vooraf opgedane kennis van de werkzaamheden, de sociale, fysieke en culturele omgevingen zijn dus indicatoren voor

de eerste dimensie van de algehele ervaring.

De beleving tijdens het doen van vrijwilligerswerk is de tweede dimensie van de ervaring. Hierbij wordt het artikel van Snee (2013) over het ‘doen van iets dat de moeite waard is’ gehanteerd, met (emotionele) betrokkenheid en waardevol reizen als indicatoren. Dit zijn psychologische indicatoren. Ook zullen de beleving van de sociale, fysieke en culturele omgeving op locatie terug komen als indicatoren. Hierbij wordt onder culturele omgeving de mogelijkheid gegeven om *culture shock*-ervaringen te uiten (Allison et. al, 2012). De derde dimensie van de ervaring van het doen van vrijwilligerswerk is het effect dat de ervaring volgens hen achteraf had. Het pedagogische effect, omschreven door Tiessen (2007) en Simpson (2004) komt in deze dimensie expliciet naar voren als indicator. Het nut, psychologisch, sociaal, emotioneel, academisch en economisch (op de arbeidsmarkt), vormt de grootste indicator voor deze dimensie. Effecten van de culturele omgevingen, mogelijke *reverse culture shock*-gevoelens (Allison et.al, 2012), dienen ook als indicator voor deze derde dimensie van de ervaring.

Het tweede concept, de vormgeving van een levenspad, bestaat uit twee dimensies, namelijk de persoonlijke ontwikkeling en de attitudes tegenover carrière. Dit tweede concept is zowel een reflectie als een uiting van de *structure of feeling* van hedendaagse jongeren. In beide dimensies is de *structure of feeling* dus terug te vinden waardoor zowel de invloed van institutionele structuren en de invloed van individuele keuzes naar voren komen. Oftewel, in dit tweede concept is zowel sprake van structuur als agency. Stott et. al. (2013) en Snee (2013) zijn gebruikt als bron voor de indicatoren voor de eerste dimensie van het tweede concept. De indicatoren voor de tweede dimensie, attitudes tegenover carrière, zijn gebaseerd op Lyons et. al (2012) over de individualiserende samenleving en het competitieve aspect hierin. Ook past hierin de ‘geïnternaliseerde flexibiliteit’ op de arbeidsmarkt als noodzakelijke houding. In de eerste bijlage is het schema van de operationalisering te vinden.

4.5 Populatie en sampling

Zoals al eerder genoemd bestaan de respondenten uit jongvolwassenen die tijdens een *gap year* vrijwilligerswerk hebben gedaan in het buitenland. Hen wordt gevraagd terug te kijken op die tijd, en in hoeverre deze ervaring een rol heeft gespeeld in de constructie van de rest van hun levenspad. De voornaamste sampling methode zal de snowball-sampling zijn. Via sociale netwerken zullen veel jongvolwassenen te vinden zijn, en via-via zullen zij weer nieuwe respondenten kunnen aanleveren. Grotendeels zal deze snowball-sampling via sociale netwerken op internet plaatsvinden (Bryman 2008, p. 184). Een vorm van convenience-

sampling zal ook van toepassing zijn. Op internet sites van organisaties die ontwikkelingswerk tijdens een *gap year* aanbieden staan ervaringsverhalen gepubliceerd. Door in contact te komen met deze organisaties kunnen ook respondenten worden geworven.

Het streefaantal respondenten voor de diepte-interviews is vijftien personen. Dit aantal geeft de mogelijkheid om patronen te herkennen maar geeft ook ruimte aan diversiteit. Met vijftien respondenten wordt verwacht dat er theoretische saturatie zal optreden. Voorafgaand aan de interviews zullen er een aantal foto's zijn geselecteerd die tijdens het interview worden besproken. Ook wordt er na het interview gevraagd of er een reisblog is bijgehouden of dat er een ervaringsverhaal is geschreven. Als dit het geval is zullen ook deze verslagen worden geanalyseerd. De verwachting is dat de meeste respondenten een reisblog hebben bijgehouden. Het kwalitatieve aspect van het onderzoek kan hierdoor goed naar voren komen, er wordt namelijk diep ingegaan op de visies van een groep jongvolwassenen.

De leeftijd van de respondenten zal tussen de 18-25 zijn, omdat dit voor de meeste jongvolwassenen de periode is waarin een *gap year* zal worden genomen. Ook is dit de leeftijdsperiode waarbinnen meestal de transitie van middelbare school naar vervolgstudie plaatsvindt. Dit onderzoek richt zich voornamelijk op de jongvolwassenen die na de afronding van hun middelbare school vrijwilligerswerk in ontwikkelingslanden hebben gedaan. De transitie naar het vervolgonderwijs kan hierdoor worden gezien als onderdeel van een levenspad. Ook is er ruimte voor respondenten die als onderbreking in hun vervolgonderwijs dit werk hebben gedaan. Een meer directe link met hun studie pad kan hiermee worden gemaakt.

Een belangrijke eis voor de selectie van respondenten is dat ze voor minimaal een periode van een maand in het *gap year* vrijwilligerswerk in het buitenland hebben gedaan, het liefst nog langer. Dit omdat het doen van vrijwilligerswerk vaak wordt gecombineerd met reizen, waarbij het reizen in het algemeen ook al een rol kan spelen in de constructie van een levenspad. De focus in dit onderzoek ligt echt op het doen van vrijwilligerswerk, en niet op het reizen in het algemeen, omdat uit het theoretisch kader blijkt dat deze ervaring een extra dimensie aan het *gap year* kan geven en een andere rol kan spelen in de constructie van een levenspad.

4.6 Ethische verantwoording

De verwachting is dat respondenten, jong volwassenen die tijdens een *gap year* vrijwilligerswerk in het buitenland hebben gedaan, vrijwillig mee willen werken aan dit onderzoek. Het thema is niet heel gevoelig of omstreven en de verwachting bestaat dat ze

graag over hun ervaringen willen praten. Toch moet er altijd rekening worden gehouden met onderwerpen of ervaringen die minder positief zijn en waar een meer negatieve houding bij komt kijken. Zo zouden er bijvoorbeeld gevoelens van schaamte en falen kunnen bestaan als er veel sprake is geweest van heimwee, of als het vrijwilligersproject misschien eerder dan gepland is stop gezet. Specifieke gebeurtenissen in bepaalde landen zouden ook kunnen hebben bijgedragen aan meer negatieve ervaringen. Politieke instabiliteit, grote culturele verschillen en verschillende vormen van gevaar hebben kunnen plaats hebben gevonden en moeten dus niet over het hoofd gezien worden. Enige voorzichtigheid is dus geboden als deze onderwerpen worden behandeld, of naar voren komen. Daarbij is het expliciet of impliciet uiten van respect en begrip erg belangrijk.

Verder is het belangrijk dat anonimiteit wordt gewaarborgd. Niet alleen voor de (positieve en negatieve) ideeën, gevoelens en houdingen van jongvolwassenen maar ook voor de privé foto's en verhalen die geanalyseerd zullen worden. Het is belangrijk om duidelijk te maken dat citaten anoniem gepubliceerd kunnen worden en dat ook hun persoonlijke foto's niet worden gepubliceerd.

4.7 Analyse

Na afloop van het onderzoek is de data geanalyseerd met behulp van het programma MAXQDA 11. Hier zijn zowel de transcripten van de interviews als de reisblogs in gezet. Met behulp van het programma is er na het open coderen een code schema ontstaan. Dit schema is voor een tweede keer nagekeken en geanalyseerd. Uiteindelijk zijn er twee codeerschema's opgesteld. Een voor de interviews, en een voor de reisblogs. Deze zijn te vinden in de bijlagen. De transcripten van de interviews en de persoonlijke verhalen op de reisblogs zijn aanwezig bij de auteur, om de privacy van de respondenten te beschermen.

5. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van de interviews met *photo-elicitation* en de reisblogs worden gepresenteerd. Allereerst zal er een algemene beschrijving van het onderzoeksproces, de respondentengroep en de verschillende vrijwilligersprojecten worden gegeven. Hierna zullen de resultaten behorende bij de drie verschillende fasen van de ervaring van vrijwilligerswerk in het buitenland worden behandeld. Deze drie laatste paragrafen van dit resultaten hoofdstuk zijn opgedeeld aan de hand van de deelvragen: voorbereidingen vooraf, belevingen tijdens en reflecties achteraf de ervaring.

5.1 Onderzoeksproces

Via het sociale netwerk Facebook zijn elf respondenten gevonden die mee wilden werken aan een interview met *photo-elicitation*. Van de elf respondenten waren er tien vrouwelijk, en één mannelijk. Alle respondenten waren tussen de 20 en 23 jaar oud. Doordat de oproep de nodige respondentengroep beschreef als ‘jongvolwassenen die in een *gap year* vrijwilligerswerk hebben gedaan in het buitenland’ hebben er ook jongeren gereageerd die naar Westerse landen zijn geweest. Waar het onderzoek eerst gericht was op alleen ontwikkelingslanden, is er hierna een algemenere focus op ‘het buitenland’ genomen. Zo zijn drie van de respondenten naar ontwikkelde landen geweest, zoals Australië, de Verenigde Staten, Noorwegen en Zweden. De andere acht respondenten zijn wel naar ontwikkelingslanden geweest, zoals: India, Nepal, Ghana, Malawi en Tanzania.

De interviews zijn op verschillende plekken afgenomen, op rustige plekken op de universiteit of bij respondenten thuis. Alle respondenten waren enthousiast en wilden graag vertellen over hun ervaringen. Daarom ging het maken van afspraken vrij gemakkelijk. Voorafgaand aan elk interview was het land van vrijwilligerswerk bekend alsmede de duur van het project. Na het interview is gevraagd of respondenten een reisblog hebben bijgehouden of een ervaringsverhaal hebben geschreven. Bij negen van de elf respondenten was dit het geval.

5.1.1 Respondentengroep

Van de elf respondenten waren er tien vrouwelijk en een mannelijk. Robert¹ (21) is na de middelbare school voor twee en een halve maand naar Ghana geweest. Tegenwoordig doet hij

---

¹ Alle namen zijn pseudoniemen

een (internationale) hbo opleiding in hotel management. Jessica (23) is ook naar Ghana geweest na het behalen van haar VWO diploma. Na haar *gap year* is ze de universitaire opleiding Algemene Sociale Wetenschappen(ASW) gaan doen, die ze nu bijna heeft afgerond.

Michelle (21) is twee maanden naar Malawi geweest. Hierna is ze een hbo vervolgstudie gaan doen in de toeristische sector. Komende zomer gaat ze terug naar het weeshuis om er een maandje te werken. Tanzania is een van de andere Afrikaanse landen waar twee respondenten naartoe zijn geweest, Elsa (22) en Jolijn (20). Zij studeren tegenwoordig allebei Geneeskunde aan de universiteit.

Anne (22) is naar Nepal geweest voor vier maanden. Na haar tussenjaar is ze ASW gaan studeren aan de universiteit. Verder is Willemijn (22) naar India geweest voor vier maanden. Zij is hierna ook begonnen met ASW aan de universiteit, maar een jaar later overgestapt op Pedagogische Wetenschappen. Ook Ilse (23) is naar India geweest na de middelbare school en ook zij is de universitaire opleiding ASW gaan doen.

Drie respondenten zijn naar Westerse landen geweest in hun tussenjaar. Esther (20) is naar Californië geweest. Hierna is ze begonnen aan een hbo-opleiding bestuurskunde, maar is na een paar maanden hiermee gestopt. Komend studie jaar start ze met de Internationale Pabo.

Eva (23) jaar heeft het reizen door Australië gecombineerd met vrijwilligerswerk. Tien maanden is ze in totaal weggeweest, waarin ze drie verschillende vrijwilligersprojecten heeft gedaan. Na deze ervaringen is ze ASW gaan studeren aan de universiteit. De Verenigde Staten en Scandinavië zijn andere Westerse bestemmingen. Britt (22) is hier naartoe gegaan. Ook zij is hierna ASW gaan studeren aan de universiteit.

Alleen Britt en Esther hebben geen reisblog bijgehouden of een algemeen ervaringsverhaal geschreven. In de volgende paragrafen zal een onderscheid gemaakt worden tussen informatie vanuit de interviews en de informatie vanuit de reisblogs. De foto's die alle respondenten tijdens de interviews besproken zullen ook worden geïntegreerd in de verschillende onderwerpen.

5.1.2 De projecten

In deze paragraaf worden dus de verschillende vrijwilligersprojecten waaraan respondenten hebben meegewerkt uitgediept. Aan de hand van de foto's die zij meebrachten spraken respondenten vaak over hun werkzaamheden en lieten ze zien hoe hun fysieke omgeving eruit zag. In deze paragraaf zal deze praktische informatie worden uiteengezet. Er zijn in dit onderzoek drie soorten vrijwilligersprojecten te onderscheiden: sociale projecten, medische of gezondheidszorg projecten en dier- of natuurbehoud projecten.

Robert (21, Ghana), Jessica (23, Ghana), Jolijn (20, Tanzania), Ilse (23, India) en Elsa (22, Tanzania) hebben met dezelfde organisatie hun reis geregeld naar ontwikkelingslanden. In dit onderzoek wordt deze organisatie A genoemd. Dit is een grote organisatie die verschillende soorten projecten in verschillende landen aanbiedt. Hierbij worden vrijwilligers ondersteund tijdens de voorbereiding, voornamelijk bij praktische zaken als het regelen van vliegtickets, visa, verblijf, lokaal vervoer, contact en werkplek. Alle respondenten die met organisatie A hebben gereisd, behalve Elsa, hebben een sociaal project gedaan in een ontwikkelingsland. Werkzaamheden op deze projecten waren voornamelijk gericht op kinderen. In weeshuizen zorgden ze voor de kinderen, deden ze spelletjes met ze en gaven ze les. Ook investeerden ze in bijvoorbeeld speeltoestellen of studie materiaal. Aan de hand van foto's werden werkzaamheden op een sociaal project, meestal weeshuizen, beschreven:

“Dit was op sportdag, we gingen met ze voetballen en volleyballen. En met die kleintjes een bal overgooien enzo. Het was eigenlijk ook altijd chaos, haha. Als we met ze gingen kleuren dan lag alles overal. Maar we werden ook wel heel vrij gelaten in wat we deden. En we hadden dus ook bellenblazen gekocht enzo. En alles gebeurt ook gewoon op de grond, zoals je ziet.” – Jolijn (20, Tanzania)

Anne (22, Nepal), Michelle (21, Malawi) en Willemijn (22, India) hebben ook sociale vrijwilligersprojecten gedaan gericht op kinderen. Zij hebben allen van een andere organisatie gebruik gemaakt, maar gingen wel allen naar een ontwikkelingsland. Michelle ging met organisatie B, die vergelijkbaar is met organisatie A. Op een vrij grote schaal worden via deze organisatie projecten aangeboden in verschillende landen. Anne heeft gebruik gemaakt van een kleine vrijwilligersorganisatie in Nepal, het land waar ze heen ging. Hier heeft ze verschillende sociale projecten gedaan, zowel in weeshuizen als bij families. Willemijn heeft met behulp van een kleine, non-profit, stichting haar project georganiseerd. Ze is daarmee naar India gegaan waar ze in een weeshuis voor de kinderen heeft gezorgd.

Elsa (22, Tanzania) heeft een medisch project gedaan, met behulp van organisatie A. Ook Jolijn (20, Tanzania) was van plan een soortgelijk project te doen, maar is tijdens haar verblijf in Tanzania overgestapt op een sociaal project. Elsa liet aan de hand van foto's zien welke werkzaamheden zij mocht verrichten en hoe haar werkomgeving eruit zag. Zo liet ze een foto van de indeling van een van de ziekenhuizen zien waar ze werkte en vertelde ze op welke afdeling ze het meest was. Dit was de afdeling waar zwangere vrouwen informatie

konden krijgen en onderzocht werden tijdens hun zwangerschap. Elsa deed deze onderzoekjes en controles:

“..en dit was dan zo’n toeter en dan mocht ik zo luisteren, naar het hartje. En je had dan ook zo’n lint en dan moest je zeg maar meten hoe dik de buik was. En dan kon je zien hoe lang iemand zwanger is. En ja, dat soort dingen deed ik dan allemaal hier in dit ziekenhuis. En ik mocht daar ook gewoon bloed prikken en infuus aanleggen, eigenlijk alles.” – Elsa (22, Tanzania)

Britt (22, VS/Scandinavië), Eva (23, Australië) en Esther (20, VS) hebben vrijwilligerswerk gedaan in Westerse landen. De organisaties waarmee zij hun reis hadden geregeld zijn verschillend in de mate van structuur, maar waren allemaal gericht op dier- en natuurprojecten. Zo heeft Eva haar vrijwilligersprojecten ter plekke uitgekozen aan de hand van advertenties in een boekje. Britt had eenzelfde soort boekje toen ze in de Verenigde Staten was. Esther heeft gebruik gemaakt van een meer gestructureerde organisatie die vrijwilligers bij elkaar bracht en uitzond naar verschillende plekken om natuurbehoud werkzaamheden te verrichten. De werkzaamheden die hoorden bij de dier- en natuurprojecten van deze drie respondenten werden ook vaak beschreven aan de hand van foto’s. Zo liet Eva veel zien van de boerderijen waar ze op werkte en van de dieren waar ze voor zorgde. Dit waren voornamelijk paarden, kangoeroes en wombats. Esther deed verschillende dingen, onder andere het schoonhouden van natuurparken. Ook Britt liet foto’s zien van de boerderijen en de fysieke omgeving, waarbij ze vertelde over de werkzaamheden die ze moest doen:

“Ik heb echt, toen bij die dieren, zoveel verschillende soorten poep geschept. Haha. Echt niet normaal. Kippen, dan moest je de chicken coop schoonmaken, en poepscheppen, ja de hele dag poepscheppen. En toen in Scandinavië deed ik gewoon farm werk, een beetje, onkruid wieden. Dat doe je dan allemaal handmatig (wijst op foto). Hier was ik aan het zaaien want het was hier nog voorjaar.” – Britt (22, VS en Scandinavië)

5.2 Voorbereiding

In de vorige subparagraaf is beschreven welke projecten de respondenten hebben gedaan. In de volgende paragraaf zal terug worden gegaan naar de momenten voorafgaand aan de ervaring van de eerder beschreven werkzaamheden op de projecten. De motivaties die

respondenten hadden en de belevenis van de manier waarop de reis vooraf werd georganiseerd horen bij deze voorbereiding.

5.2.1. Op een andere manier leren

Vrijwel alle respondenten omschreven dezelfde soort motivaties voor het doen van vrijwilligerswerk in het buitenland tijdens een *gap year*. Uit de interviews kwam naar voren dat het opdoen van ervaring een belangrijke motivatie was. Dit werd vaak gekoppeld aan het idee dat ze ‘geen zin’ meer hadden in school of ‘in de boeken te zitten’ en dat ze dus op een andere manier kennis wilden op doen en zichzelf wilden ontwikkelen. Sommige respondenten gaven aan graag te willen reizen na de middelbare school en dat ze daar een extra dimensie aan wilden geven door middel van het doen van vrijwilligerswerk. Daardoor verwachtten ze een meer exclusieve ervaring te beleven en niet enkel als een toerist de omgeving en de cultuur te leren kennen. Hieraan koppelden ze vaak de behoefte om mensen te leren kennen en een band met ze te krijgen. Ook in de reisblogs kwam naar voren dat er behoefte was om ervaring op te doen, en werd de ervaring tevens gezien als een soort persoonlijk uitdaging. Een persoonlijke uitdaging in een totaal andere omgeving:

“Ik was best wel klaar met school en wist gewoon dat ik niet meteen wilde gaan studeren. En, ik wist eigenlijk meteen dat ik naar India wilde omdat dat een land was waar alles echt totaal anders was dan dat ik kende. Ik was nog nooit buiten Europa geweest, nooit verre reizen met mijn ouders of iets gemaakt. En ik dacht, ik wil naar India want daar is alles anders en ik wist gewoon dat daar een totale cultuur shock ofzo was. Dat het helemaal anders was, en daar wilde ik heen. Dat wilde ik juist opzoeken.” - Willemijn (22, India) in het interview

Een aantal respondenten gaf aan dat hun keuze voor een *gap year* en hun vrijwilligerswerk te maken heeft gehad met hun toekomstige studie richting. Zo was Elsa uitgeloot voor haar studiekeuze Geneeskunde, en wilde ze hierdoor in haar *gap year* toch bezig zijn in deze sector om (alvast) ervaring op te doen. Het was haar interesse in de gezondheidszorg die haar dreef tot haar ‘medische’ vrijwilligersproject. Ook Jolijn gaf aan dat haar studiekeuze richting te maken had met haar keuze voor haar vrijwilligersproject. Ze vertelde dat ze heel erg twijfelde over haar keuze voor Geneeskunde omdat ze ook Verloskunde erg leuk vond. Jolijn dacht dat ze er op haar ‘medische’ project in Tanzania achter zou komen welke keuze ze moest maken door de gerichte ervaring in de medische sector die ze dan zou hebben.

In het geval van Britt had de keuze voor vrijwilligerswerk te maken met zowel haar

twijfel in studie richting, haar ideeën over ervaring op doen buiten de boeken om en haar sociale omgeving. Veel vriendinnen zouden ook een *gap year* nemen en op haar kwam het over alsof het normaal was om dat dan ook te doen. Haar keuze voor vrijwilligerswerk had verder te maken met de behoefte om sturing of structuur aan te brengen in haar reis. Ze gaf aan dat ze het nodig had om een soort houvast te hebben in haar reiservaring in haar *gap year*:

“Ik wilde gewoon een doel hebben. En misschien kan ik vanuit daar wel gewoon reizen verder, maar ik moet eerst even landen en dan daar mensen leren kennen. Dus je wordt eigenlijk door met mensen te leven eigenlijk geforceerd, op een positieve manier, maar om je open te stellen en ze te leren kennen. En dat is dan eigenlijk precies wat ik het leukste vind.” – Britt (22, VS en Scandinavië) in het interview

Een andere motivatie die bij alle respondenten naar voren is gekomen is de behoefte om ‘iets goeds’ te doen of om ‘iets’ bij te dragen in de wereld. Bijvoorbeeld Willemijn (India) had gevoelsmatig sterk de behoefte om vrijwilligerswerk te doen en niet omdat het vooral nuttig zou zijn voor haarzelf. Ook Anne (Nepal) had dit gevoel en koppelde dit aan haar behoefte om van dichtbij een cultuur mee te maken en te leren kennen. Deze aspecten kwamen ook naar voren in de reisblogs. De behoefte om een andere cultuur te leren kennen werd daarin soms gekoppeld aan de behoefte om bewuster te worden over iemands eigen leven:

“En natuurlijk hoop ik dat ik na mijn reis iets bewuster naar de westerse samenleving kan kijken en hoop ik dit ook te kunnen overbrengen op andere mensen.” - Jolijn (20, Tanzania), op haar reisblog

5.2.2. Mentale en praktische organisatie

Tijdens onderzoek naar verschillende organisaties van *gap year* activiteiten op internet, kwam een advertentie naar voren over een open informatiedag van organisatie A. Op 12 april 2014 was deze open dag op een middelbare school in Utrecht. Hier is een observatieverslag gemaakt, welke te vinden is in de bijlagen. Een goed beeld werd hier gegeven van een manier om een ervaring in het buitenland te organiseren. Mede door het feit dat de open dag op een middelbare school plaatsvond, waren de meeste bezoekers jongeren vanaf 16 jaar. Zij kwamen veelal met hun ouders, die heel fanatiek leken in het opzoeken van informatie. Een aantal medewerkers stond op de ‘markt’ met verschillende folders over verschillende projecten en er werd een presentatie gegeven met veel praktische informatie. Ook kwam er

een ‘ervaringsdeskundige’ haar ervaring presenteren. Dit deed ze om een beeld te geven van een vrijwilligersproject in een bepaald land. Op een zeer enthousiaste manier werden verschillende vrijwilligersmogelijkheden gepresenteerd. Daarbij werd telkens uitgelegd in hoeverre de organisatie jongvolwassenen bijstond in het organiseren van praktische zaken. Hierbij is te denken aan het regelen van visa en vliegtickets, het opgehaald worden van het vliegveld, het verblijf op het project of in een gastgezin, de contactpersonen in het land van vrijwilligerswerk en de contacten met andere vrijwilligers.

Verder kwam informatie over de praktische voorbereiding van de ervaring vooral naar voren in de interviews. De zes respondenten die met organisatie A hebben gereisd zagen de praktische ondersteuning zoals deze hierboven is genoemd, als positief.

“Ik was op zoek naar vrijwilligersorganisaties en ik kwam vrij snel bij hun uit. En dat leek me gewoon goed. Dat was eigenlijk gewoon, ja alles zat goed in mekaar. Dingen als, je wordt opgehaald van het vliegveld, dat vond ik belangrijk, dat je 24 uur per dag iemand kon bellen, dat soort dingen vond ik heel belangrijk. Ik kon iets op internet invullen en toen werden er heel snel dingen in gang gezet. En ehm, ja ik moest van alles aanleveren en ze hielpen ook met visum en dergelijk aanvragen. Dus dat was wel heel prettig.” – Jolijn (20, Tanzania) in het interview

Ook Michelle (Malawi), die met de vergelijkbare organisatie B op reis is geweest vond het erg prettig om ondersteund te worden op deze manier. Ook de respondenten die met kleinere organisaties zijn gegaan, zoals Willemijn (India) en Anne (Nepal), werden op deze praktische manier ondersteund.

Esther (VS) heeft een vergelijkbare ervaring met de praktische organisatie van haar reis als de hierboven beschreven respondenten. Ook zij werd vrij intensief ondersteund door de organisatie, op een praktische manier. Britt (VS/Scandinavië) en Eva (Australië) leken echter meer vrij te zijn in het organiseren van hun projecten. Zij maakten gebruik van het boekje vol advertenties van vrijwilligersprojecten en waren in de praktische organisatie meer op zichzelf aangewezen.

Naast de voorbereiding van deze praktische zaken, bereidden de jongvolwassenen zich ook mentaal voor. Bijvoorbeeld Willemijn (India) is heel bewust bezig geweest met haar keuze voor vrijwilligerswerk en heeft hier ook een intensieve voorbereiding voor gekregen via de organisatie. Ze liet foto’s zien van haarzelf met andere vrijwilligers en vertelde hierbij dat ze hen al vooraf had ontmoet. De stichting waarmee zij haar reis had geregeld had

namelijk, naast de praktische zaken, twee voorbereidingsweekenden georganiseerd in Nederland. Ze heeft toen vooraf een keer vrijwilligerswerk in Nederland gedaan, op het ‘meeleef-weekend’. In een ander weekend, het ‘straatkinderen-weekend’, kwam ze in contact met andere vrijwilligers die al naar een vrijwilligersproject waren geweest. Hier leerde ze hun ervaringen kennen en kreeg ze een beeld van wat haar te wachten stond. Ze vertelde zelfs dat ze tijdens deze voorbereiding nog ‘groen licht’ moest krijgen van de organisatie voordat ze naar haar project in India toe mocht. Hiervoor moest ze ook een intakegesprek doen waarin ze haar motivaties goed moest verwoorden. Over deze mentale voorbereiding zei Willemijn het volgende:

“Best intensief en ook gewoon heel bewust. Dit was ook een iets kleinere organisatie dan de meeste denk ik. En ja, ik vond het heel fijn.” – Willemijn (22, India) in het interview.

Ook de andere respondenten gaven aan bezig te zijn met wat ze konden verwachten. Over het algemeen hadden ze lage verwachtingen van de omgeving waarin ze terecht zouden komen, in de zin van ‘luxe’. Zonder verwachtingen, of met de verwachting dat alles anders zou zijn, gingen vooral de respondenten naar ontwikkelingslanden hun ervaring tegemoet. Hierbij werd ook al gesproken over eventuele *shocks*, die bijvoorbeeld Willemijn zelfs in de vorige paragraaf aangaf als reden om naar India te gaan. De drie respondenten naar Westerse landen hadden deze beleving van hun voorbereiding minder.

Vaak werd er in de eerste blogs gesproken over zenuwen, spanningen en stress vlak voordat ze daadwerkelijk op reis gingen. Dit was voornamelijk stress over praktische zaken, over of ze alles wel hadden ingepakt en niks waren vergeten. Ook werd er gesproken over ongelof; dat ze het bijna niet konden geloven dat het al zover was, na al die weken of maanden van (praktische) voorbereiding en planning. Of dat ze bijna niet konden geloven dat ze over een paar uur, of dagen, al aan de ‘andere kant van de wereld’ zouden zijn. Om met deze stress om te gaan gaven respondenten aandacht aan hun verwachtingen en zeiden ze tegen zichzelf dat ze open moesten staan voor nieuwe dingen en voor aanpassingen.

“Het laatste dagje in mijn eigen bed slapen en dan is het zover, morgenmiddag vlieg ik naar Ghana. Merk nu toch wel dat ik steeds meer zenuwachtig aan het worden ben! De afgelopen week slecht geslapen, maar dat hoort er ook een beetje bij.” – Robert (21, Ghana) op zijn reisblog

5.2.3 Deelconclusie

Bovenstaande resultaten kunnen antwoord geven op de eerste deelvraag: *Welke verwachtingen voorafgaand aan het doen van vrijwilligerswerk tijdens een gap year hebben jongvolwassenen ten opzichte van de rol die het speelt hun persoonlijke levenspad?* In de interviews, op de reisblogs en tijdens de open informatiedag van Organisatie A zijn ideeën naar voren gekomen over de motivaties, de praktische en de mentale voorbereidingen van de reis en het vrijwilligerswerk. Verwachtingen komen voornamelijk naar voren in visies op motivaties en in de mentale voorbereiding. Zo verwachtten de respondenten dat zij exclusieve ervaringen konden opdoen, een cultuur konden leren kennen, een bijdrage zouden kunnen leveren aan zowel zichzelf als aan de wereld en dat er veel sociale contacten en banden zouden ontstaan. Daarbij werd er meestal vanuit gegaan dat alles zou kunnen gebeuren en dat alles anders zou zijn, voornamelijk in ontwikkelingslanden. Hiermee doelden respondenten op zowel de sociale, fysieke als culturele omgeving.

Er werd niet expliciet gesproken over de rol die de ervaring zou kunnen spelen in de vormgeving van een persoonlijk levenspad. Echter werden de verwachtingen wel altijd gekoppeld aan de toekomst. Bijvoorbeeld in de manier waarop werd gesproken over persoonlijke ontwikkeling. Zowel de motivaties als de verwachtingen werden vaak gekoppeld aan persoonlijke ontwikkeling: ‘op een andere manier leren’, ‘iets goeds doen’, ‘er *open-minded* heen gaan’. Deze vormen van ontwikkeling kunnen dus gezien worden als belangrijk voor de vormgeving van een persoonlijk levenspad. Uit het theoretisch kader blijkt namelijk dat persoonlijke ontwikkeling gelinkt is aan een persoonlijk levenspad.

5.3 Beleving

In deze paragraaf zal worden ingegaan op de belevingen van het vrijwilligerswerk. Over deze beleving tijdens de ervaring zelf werd door respondenten gesproken over de omgeving, de culturele en sociale *shocks* en de frustraties waar ze soms last van hadden.

5.3.1. Bijzondere omgeving

In de interviews en op de reisblogs werd veel positieve aandacht gegeven aan de cultuur en aan de fysieke omgeving. Er werd vaak beschreven hoe chaotisch het buitenland was, bijvoorbeeld in het verkeer, maar ook hoe mooi het land was. De lokale bevolkingen werden ook zeer positief beschreven. Over het project en de werkplek waren de meeste respondenten te spreken. Ze voelden zich vaak onderdeel van het team, of van de familie, en vonden de meeste werkzaamheden leuk en bijzonder. Dit laatste kwam voornamelijk naar voren uit de

interviews met jongvolwassenen die naar ontwikkelingslanden zijn geweest en dus meestal sociale projecten hebben gedaan. Hierbij lieten ze ook vaak foto's zien:

“Even kijken (zoekt foto), en ja op een gegeven moment ben ik een soort van helemaal geïntegreerd in de cultuur, (laat foto van zichzelf zien in lokale kledij), zo liep ik daar gewoon altijd rond. Rode lippen dat was altijd een beetje, ja zo liepen al die vrouwen rond. En ja gewoon de kleding daar die had ik gekregen van de familie waar ik vrijwilligerswerk had gedaan.” – Anne (22, Nepal), in het interview

In de reisblogs werd veel gereflecteerd op de beleving van de cultuur en de omgeving. Ook daaruit kwamen veel positieve berichten naar voren. Aan de hand van belevissen in de cultuur werd vaak aangegeven dat ze zich thuis voelden, of het gevoel hadden dat ze erbij hoorden:

“Ze noemen me allemaal sister, wat maakt dat ik me helemaal thuis voel in deze familie” – Anne (22, Nepal), op haar reisblog.

Andere foto's van respondenten waaruit blijkt dat ze hun sociale omgeving en werkzaamheden bijzonder vonden zijn foto's van zichzelf met de kinderen op het project. Dit kwam dus duidelijk naar voren in de sociale projecten in ontwikkelingslanden. Zo lieten Michelle (Malawi), Robert (Ghana) en Willemijn (India) een aantal van deze foto's zien, waarbij ze vaak spraken over de positieve reacties die zij ontvingen van de kinderen op hun sociale project:

“Maar met de belangrijkste kinderen, die me het meest zijn bijgebleven, heb ik dus nog een persoonlijke foto gemaakt, zoals deze.” – Robert (21, Ghana) in het interview

“Ik vind dit een hele leuke foto omdat, je ziet mij en al die jongetjes. Ik zat op dat straatkinderen project met alleen maar jongens. Alleen ze waren meteen heel aanhankelijk haha. Ze kwamen allemaal op me zitten en aan me zitten en mijn haar vlechten en van alles en nog wat. En ja, daar had ik me niet zo op voorbereid haha. Dus het was meteen echt, ‘oke, one big family’ haha. En ja, want je had meteen heel veel kindjes om je heen en aan je hangen.” – Willemijn (22, India) in het interview

Ook de drie respondenten die naar Westerse landen zijn geweest uitten positieve belevingen over hun omgeving en werkzaamheden. Eva deed dit ook aan de hand van haar foto's,

bijvoorbeeld foto's van haarzelf met de dieren waar ze voor zorgden of met andere vrijwilligers waarmee ze op het project zat. Ook Esther liet veelal foto's zien van haarzelf met een groep andere vrijwilligers in de omgeving waar ze werkten en waar ze verbleven. Daarbij vertelde ze wel dat het ene natuurgebied mooier was dan de ander.

5.3.2. *Toch even wennen*

Ondanks de vele positieve aandacht voor de omgeving en de lokale culturen, moesten alle respondenten toch even wennen aan alles wat anders was. Voor de een was de zogenoemde cultuurschok groter dan voor de ander, maar elke respondent heeft in meer of mindere mate te maken gehad met heftige gewaarwordingen. Vooral de respondenten die naar ontwikkelingslanden zijn geweest kregen te maken met *shocks*, zoals ze dit soms zelf al omschreven. Al gaven ze ook aan dat ze dit wel verwacht hadden, dus dat het in hun ogen nog wel mee viel:

“Maar, ja ik heb ook niet echt een cultuur shock gehad omdat ik heel erg voorbereid was op, van ja ik kan alles eigenlijk tegenkomen wat er is.” – Ilse (23, India) in het interview

In ontwikkelingslanden waren de respondenten vaak geschokt door bepaalde handelingen tegenover bijvoorbeeld de kinderen op hun project. Zo gaven Robert (Ghana), Ilse (India) en Michelle (Malawi) bijvoorbeeld aan dat ‘hun kinderen’ werden geslagen als ze iets fout deden, al was dat maar een ‘klein dingetje’ in hun ogen:

“Het opvoeden daar gaat sowieso harder, want daar worden de kinderen in de klas ook gewoon geslagen met een stok als ze niet luisteren. Dus, ja, het was sowieso al een overgang.”- Robert (21, Ghana) in het interview

Ook hadden veel respondenten, vooral in ontwikkelingslanden, last van de manier waarop de lokale bevolking met elkaar, of met hen, communiceerde. Jessica (Ghana) zei bijvoorbeeld dat het vaak heel hard overkwam en dat de mensen daardoor ‘helemaal niet aardig’ leken. Ze was bijvoorbeeld een keer ziek geworden, waardoor ze zich eenzaam voelde en behoefte had aan liefdevolle zorg. De manier waarop haar gastgezin die zorg bood, was volgens Jessica in eerste instantie niet liefdevol:

“Ik voelde me echt heel slecht, en in plaats van hoe je in Nederland dan wordt behandeld, dan is iedereen heel lief voor je en dan vragen ze hoe het gaat en of ze wat water moeten halen voor je ofzo, maar zij kwam aan en zij ‘Don’t you cry’, ‘Stop crying, don’t you cry’. En ik ben echt keihard gaan janken toen haha. Alleen toen later besepte ik me dat dat eigenlijk een lieve

manier was, toch wel van 'niet huilen, meisje', alleen dat kwam zo hard binnen, en dat was wel echt even een typisch cultuur verschil op dat moment. Dat ik het op dat moment niet kon incasseren of relateren.”– Jessica (23, Ghana) in het interview

Ook in de Westerse landen moesten de drie respondenten wennen aan verschillen in cultuur. Ze gaven vooral aan dat de ‘mentaliteit’ anders was. Esther sprak over de ‘mentaliteit’ in de Verenigde Staten waar ze met meerdere vrijwilligers uit verschillende landen verbleef. Ze omschreef deze vrijwilligers als ‘relax’. Deze ‘mentaliteit’ van de vrijwilligers, die ook erg betrokken en geïnteresseerd waren in de natuur, was heel anders dan de ‘mentaliteit’ van de Amerikanen die ze buiten het project tegen kwam. Zo vertelde ze dat het beeld van deze Amerikanen klopte met beeld dat bijvoorbeeld op televisie wordt geschetst over Amerikanen:

“Dat is gewoon eigenlijk acteerwerk. Aan de ene kant vind ik dat prachtig, en zo waren die Amerikanen daar ook, die konden mooi praten en van ‘you’re my best friend, I love you, I love Europe’ enzo, en dan zei je van ja ‘I am from Holland’ en dan was het ‘Oh wow, that’s awesome!’. Maar dan vroeg je van, ‘do you know where Holland is’, en dan was het toch van ‘yeah, I don’t really know..’. Dus, ze konden heel erg overdrijven. En ja, een woord dat ik heel vaak gebruikte voor de Amerikanen was oppervlakkig. Vond ik.” – Esther (20, VS) in het interview

Britt zag deze ‘mentaliteit’ in de Verenigde Staten ook en vertelde dat dit verschillend was met de ‘mentaliteit’ in Scandinavië. Daar was het heel antroposofisch.

In een eerdere subparagraaf is besproken dat de chaotische omstandigheden in het buitenland veelal werden gezien als positief, of amusant. Toch werd er aangegeven dat ze hier wel even aan moesten wennen. Vooral het verkeer in ontwikkelingslanden was erg chaotisch, dit werd door alle respondenten in ontwikkelingslanden aangegeven in zowel de interviews als op de reisblogs. Ook de armoede was een groot aspect waar jongvolwassenen in ontwikkelingslanden aan moesten wennen. Armoede was onderdeel van het dagelijkse straatbeeld en de respondenten kwamen er zelfs in hun dagelijkse werkzaamheden mee in aanraking. Toch bleef het voor de meeste respondenten moeilijk om te zien. Bij deze armoede hoort ook het verschil tussen arm en rijk dat in het land zelf te zien was:

“Ja, in dat dorpje zag je ook al verschillen. Allemaal een beetje dezelfde soort huisjes, ook wel een beetje meer luxe zoals die van ons. Maar dan was er aan de andere kant een muur, met een heel groot huis. En dat was dan met een hele dikke muur afgezet, zo van, wij zijn rijk.

En daar stond dan een dikke auto voor.” – Michelle (21, Malawi) in het interview

Zelfs in westerse landen waar vrijwilligerswerk was gedaan was soms armoede en verschil tussen arm en rijk te zien. Bijvoorbeeld bij Esther die geschokt was door de vele daklozen en bedelaars in Californië en schrok van de arme wijken, de getto's, die ze soms zag.

Specifiek voor vrijwilligers in ontwikkelingslanden was de positie die zij als Westerling hadden in het land. Ze werden verheven, bijzonder en interessant gevonden en er werd veel aandacht aan ze gegeven. Respondenten gaven aan moeite te hebben met deze positie, mede omdat ze beseften dat ze diensten en giften kregen, terwijl ze eigenlijk diensten kwamen verlenen en giften aan de lokale bevolking kwamen geven. De waardering die werd geuit tegenover de vrijwilligers bleef door respondenten raar gevonden worden.

“Dat was heel erg wennen, dat je zo verheven wordt. Terwijl je jezelf helemaal niet zo ziet. En dat, ja die starende blikken dat was daar een onderdeel van. Maar uiteindelijk wen je er wel aan. En dan leer je er min of meer mee omgaan. Maar de eerste dag was het wel heel vreemd ja.” – Ilse (23, India) in het interview

5.3.3 Frustraties: moeilijke momenten

Sommige respondenten hadden last van frustraties, voornamelijk over hun directe leefomgeving en de project organisatie. In de VS had Britt veel moeite met haar verblijf, sommige werkzaamheden die ze moest doen en noemde ze haar *hosts* zelfs ‘geschift’ en ‘paranoïde’. Dit kwam doordat de bazin het idee had dat de vrijwilligers die bij haar verbleven op dat moment een complot tegen haar aan het smeden waren. Britt was met zes andere vrijwilligers op de ranch in de VS, en zij was de jongste. Ze gaf aan dat zij alle werkzaamheden die ze opgelegd kreeg gewoon deed, zelfs als ze dacht dat het nutteloze werkzaamheden waren. De andere respondenten lieten echter wel blijken dat ze sommige werkzaamheden onzin vonden. De bazin heeft daardoor toen vier van de vrijwilligers weggestuurd. De werkzaamheden die Britt als nutteloos ervoer omschreef ze als volgt:

“Ze hadden bijvoorbeeld een hele grote kelder met allemaal voedsel. Dat kregen ze gedoneerd van supermarkten. Maar dat voedsel dat bleef zich maar opstapelen, en niemand at dat. Maar ja, wij moesten dat dan opruimen. Dat kwam dan eens in de zoveel tijd binnen en dan moest je dat sorteren. Maar dan was je een zo'n middag aan het sorteren, en dan had je eindelijk een beetje het gevoel dat je iets deed, en dan werd daar nooit meer naar om gekeken

of iets mee gedaan.” – Britt (22, VS) in het interview

Andere frustraties die voorkwamen hadden te maken met de project organisaties. Van de respondenten die met organisatie A hebben gereisd, was er één negatief over deze organisatie. Jessica (Ghana) liet dit duidelijk blijken. Ze werd tijdens haar reis zelfs erg sceptisch over de werking van vrijwilligerswerk in het buitenland als het georganiseerd werd met een dergelijk grote organisatie. Hierbij sprak ze over de ‘mentaliteit’ van de organisatie en medewerkers op het project. Bijvoorbeeld de laksheid van het personeel, de organisatie en de projectbegeleiding om de kinderen op het weeshuis goed te helpen door een duidelijk plan en doel op te stellen. Hierdoor werd er weinig vooruitgang geboekt, en konden vrijwilligers volgens Jessica weinig bijdragen aan de ontwikkeling van de kinderen in het weeshuis:

“Ik kwam daar gewoon en er werd niks verteld en niks gedaan. Het was allemaal eigen initiatief. En er zat ook een schoolje bij en dan daarvoor een hele grote plaats waar ze konden spelen. En ook een hele grote boom en dat was echt een typisch voorbeeld, want die man, die baas die zat dan de hele tijd onder die boom niks te doen eigenlijk. En dat frustreerde me echt helemaal kapot. Want er kwamen gewoon elke keer vrijwilligers dus zij hoefden zelf dan ook niks te doen. Het werkte heel erg averechts. En ik stuitte gewoon heel erg tegen ongeregelde en geen doel.” – Jessica (23, Ghana), in het interview

Ook aan de hand van foto’s vertelde ze dat ze geen positieve beleving van de organisatie had. Ze liet bijvoorbeeld een foto van het uitzicht vanuit een taxi zien. Hierbij vertelde ze dat ze vaak zo in een taxi heeft gezeten, waarvan een paar keer met de lokale contactpersoon van Organisatie A. Ze heeft toen vaak gediscussieerd over haar werkplek. Ze vond bijvoorbeeld dat ze eigenlijk niet echt iets deed en dat het geld dat ze had geïnvesteerd niet terug te zien was in het project. Volgens Jessica werden deze frustraties weggelachen door de contactpersoon en had ze het gevoel dat ze niet serieus werd genomen. Ze schreef hier ook over op haar reisblog:

“Mijn middag bij het weeshuis was niet leuk. Ik voelde me de hele tijd heel duizelig, en er was gewoon niks te doen. Het was zo ontzettend saai dat ik eerder weg ben gegaan om met Rob (contactpersoon organisatie A) te gaan praten. Liever dat ik ze honderd keer hetzelfde moet gaan vertellen, dan dat ik het zo maar laat gaan?!” – Jessica (23, Ghana) op haar reisblog

Een kleinere organisatie zou volgens haar misschien beter werken. Zo dacht ze ook dat een kleinere organisatie de vrijwilligers en hun frustraties meer serieus zou nemen:

“Maar ik kan me voorstellen dat het misschien beter werkt omdat er misschien meer bonding is, of dat je dan meer feeling hebt met wat je aan het doen bent. Dus ook de mensen die dat dus opzetten zelf. En dat zo’n organisatie als organisatie A dat mist, dat dat meer als een soort grote machine werkt. Ja, automatische piloot, gewoon echt een fabriek eigenlijk. Zoveel mogelijk vrijwilligers erin, eruit, geld en al dat soort dingen.” – Jessica (23, Ghana) in het interview

Waar Jessica dus zowel negatieve aandacht gaf aan de plaatselijke als de overkoepelende organisatie, had ook Ilse (India) soms een negatieve beleving van de lokale organisatie van haar project. Helaas lukte het tijdens het interview met Ilse niet om de foto’s die ze had meegenomen goed te weergeven. Toch kon ze goed beschrijven hoe de fysieke omgeving van het weeshuis waar ze werkte eruit zag. Zo vertelde ze bijvoorbeeld dat de eigenaresse van het weeshuis een aparte ruimte had, waar de door haar geadopteerde kinderen meer privileges kregen dan de andere kinderen. De meeste weeskinderen in het weeshuis hadden ergens in het land nog wel een ouder of een voogd. Door omstandigheden waren ze terecht gekomen in het weeshuis. De eigenaresse adopteerde alleen de kinderen die echt helemaal niemand meer hadden als ouder of als voogd. En zij werden volgens Ilse dan anders behandeld. Dit frustreerde haar vaak, omdat de andere kinderen werden achtergesteld en op nare manieren werden gestraft (ook door andere kinderen):

“Er waren ook wel heel veel dingen waar we over in discussie gingen. Zoals, die kinderen werden gewoon geslagen met een stok als ze hun huiswerk niet deden ofzo. Maar het werd ook de kleinere kinderen aangeleerd, van, jij doet je huiswerk goed, jij doet je huiswerk niet goed, en degene die het goed doet met de ander straf geven. Dus zweep slagen op de hand. En daar hadden we wel echt problemen mee.” - Ilse (23, India)

Een positieve beleving van het overkoepelende deel van organisatie A was toen zij als tussenpersoon acteerden in de discussies tussen Ilse en andere vrijwilligers en de eigenaresse van het weeshuis. Frustraties zijn toen uitgesproken, en Ilse sprak van onderling begrip, ook al moest ze wel haar handen van veel zaken af trekken en diende ze dus om te gaan met haar frustraties over bepaalde zaken: *‘Toen is het wel wat lossier geworden ofzo’*.

In de reisblogs werd ook gereflecteerd op een aantal moeilijke momenten die ze hadden meegemaakt. Hieronder vielen ook het zien van de vele armoede, de miscommunicatie waar sommigen last van hadden en de frustraties over het project of over de werkzaamheden. Iets wat in het reisblog van Jolijn naar voren kwam en minder in het interview, was de ellende en de armoede die ze meemaakte op haar eerste vrijwilligersproject in een ziekenhuis in Tanzania. Zo beschreef ze het ziekenhuis, de patiënten, de barre omstandigheden en de manier waarop artsen de patiënten behandelen als vreselijk. Zowel op haar reisblog als in het interview gaf ze aan dat dit de redenen waren voor haar overstap naar een sociaal project met gehandicapte schoolkinderen.

“Gelukkig hoefden wij even niet naar het ziekenhuis, want dat is het enige wat ik op dit moment nog verschrikkelijk vind. Mensen worden er door het personeel ook onmenselijk behandeld. Kinderen worden behandeld als ouderen en als ze huilen wordt er gedreigd met injecties en naalden, heel verschrikkelijk. Dat ze de middelen niet hebben begrijp ik, maar zorg dan in ieder geval dat je je patiënten goed behandelt.” – Jolijn (20, Tanzania), op haar blog

Andere moeilijke momenten die in de reisblogs werden beschreven waren wanneer ze ziek waren of zich eenzaam voelden. Jessica, die al eerder naar voren liet komen dat ze last had van cultuurverschillen in communicatie met haar gastouders in Ghana toen ze ziek was, liet ook op haar reisblog naar voren komen dat ze zich soms niet fijn voelde:

“Doordat ik voor het eerst helemaal op mezelf was en geen afleiding meer had, kreeg ik opeens super veel heimwee en toen ik naar huis wilde bellen, werkte mijn nieuwe Ghanese simkaart ook nog eens niet. Uiteindelijk heb ik toch maar met mijn oude sim gebeld, wat echt honderdmiljoenmiljard euro heeft gekost.” – Jessica (23, Ghana) op haar reisblog

Robert (Ghana) en Anne (Nepal) gaven aan moeilijke momenten te beleven toen ze net aankwamen in het land van vrijwilligerswerk. Zo vertelde Robert dat hij zich de eerste week soms echt afvroeg waar hij aan begonnen was, helemaal alleen. Ook Anne voelde zich de eerste week eenzaam, toen ze nog niet echt bezig was met haar project en alleen in een verblijf zat. Deze moeilijke momenten gingen echter snel over, vooral toen ze eenmaal echt begonnen waren met het project en zich daarop konden focussen.

Zoals al eerder genoemd bleven de respondenten in ontwikkelingslanden het zien en meemaken van armoede moeilijk vinden. Uit de reisblog analyse kwam naar voren dat ze hier

tijdens hun reis al op reflecteerden. Voornamelijk op gebied van bewustwording en waardering van hun leefomgeving. Veel dankbaarheid werd geuit voor dingen die in de Westerse samenleving vanzelfsprekend zijn, zoals een warme douche, een luxe toilet en goed eten. Gevoelens van eenzaamheid en momenten dat respondenten zich fysiek minder goed voelden, zoals Jolijn en Jessica aangaven toen ze ziek waren, werden hier ook mee in verband gebracht.

“Het heeft me doen beseffen dat we het toch maar heel erg goed hebben en dat we zoveel meer van het leven moeten genieten dan dat we nu doen. En natuurlijk viel het af en toe niet mee, je bent uit je vertrouwde leventje, niemand uit je vertrouwde omgeving waar je even op terug kunt vallen.”- Jolijn (20, Tanzania) op haar reisblog

5.3.4 Deelconclusie

De beleving van vrijwilligerswerk in het buitenland is naar voren gekomen in zowel de interviews als de reisblogs. Er kan dus antwoord worden gegeven op de tweede deelvraag: *Hoe beleven jongvolwassenen het vrijwilligerswerk in het buitenland tijdens het verblijf ten opzichte van de rol die het speelt in hun persoonlijke levenspad?*

Veelal is de omgeving en de cultuur positief beleefd. Maar er is tijdens de ervaring ook sprake geweest van frustraties en *shocks*. Al was het bij de een heftiger aanwezig dan bij de ander. Het feit dat er tijdens de ervaring door middel van de reisblogs veel gereflecteerd is laat zien dat de algehele beleving van de ervaring tijdens, in zekere mate een rol speelt in hun levenspad. Voornamelijk de aandacht die er werd gegeven aan de persoonlijke ontwikkeling, de bewustwording van hun eigen leefomgeving en de intense beleving van een cultuur laat dit zien. Het zegt iets over de betrokkenheid van respondenten bij hun sociale, fysieke en culturele omgeving. En dus ook iets over iemands persoonlijk groei.

5.4 Reflecties

In deze laatste paragraaf van het resultaten hoofdstuk zal worden ingegaan op de reflecties van respondenten op het effect van hun ervaringen van vrijwilligerswerk in het buitenland. Hierbij horen de gedachten en ideeën die ze hadden vlak na terugkomst en het algemene beeld dat respondenten hadden over hun ervaring.

5.4.1. Weer even wennen

In de interviews kwam naar voren dat veel respondenten bij terugkomst in Nederland erg

moesten wennen aan Nederland. Bijna iedereen heeft in de interviews iets gezegd over het verkeer in Nederland. In vergelijking met het land waar ze vrijwilligerswerk hadden gedaan, voornamelijk ontwikkelingslanden maar ook de Westerse landen, was het verkeer in Nederland ‘zo georganiseerd’ en anders. Brede wegen, meerdere, goed onderhouden rijbanen en veel drukte op de wegen waren aspecten waaraan alle respondenten weer even aan moesten wennen.

“Dus dan kom je weer in Nederland en dan zit je ineens weer op een 4 of 8 baansweg.” – Eva (23, Australië) in het interview

Een ander aspect waar vooral degenen bij terugkomst uit ontwikkelingslanden aan moesten wennen was de ‘Nederlandse mentaliteit’. Hiermee bedoelden ze bijvoorbeeld de materialistische instelling van veel Nederlanders die hen opviel. Ook zagen ze bij terugkomst dat Nederlanders de kleine, belangrijke dingen zoals eten, drinken en basisverzorging als vanzelfsprekend zagen. Zo vond onder andere Michelle (Malawi) het opvallend hoe veel boodschappen mensen kochten en hoe makkelijk ze hier mee om gingen. Ook Robert (Ghana) gaf aan dat hij het vervelend vond dat mensen in Nederland zich om de, volgens hem, niet belangrijke ontwikkelingen druk maakten, zoals de opkomst van een telefoon die men onder de douche of in het water kan gebruiken. De mensen in Nederland leken zich niet te bekommeren om armoede en leefomstandigheden van anderen in de wereld. Michelle had eenzelfde soort ervaring en vertelde dat ze het vervelend vond als mensen de armoede die zij had gezien in Afrika niet serieus namen.

“En toen zegt een collega van mij zo van ‘Nou, hier is Nederland is ook armoede hoor’. Toen dacht ik van, maar je hebt echt geen idee hoe de armoede hier is en hoe de armoede daar is. Daar zit echt zo’n groot verschil tussen. Dus wat dat betreft, kijk ik ook heel anders tegen dingen aan, en ik kan ook super kwaad worden als mensen zeggen van ‘ja ze zijn in Afrika helemaal niet zo arm’. Dan denk ik van ‘zó, die zijn echt wel arm’. En ja, denk, dat moet je gewoon gezien hebben wil je dat begrijpen.” – Michelle (21, Malawi) in het interview

Ook Eva (Australië), Esther (VS) en Britt (VS/Scandinavië) gaven aan dat ze weer even moesten wennen aan de ‘Nederlandse mentaliteit’. Bij hen ging het vooral om de snelheid, de drukte en de stress die leek te leven onder de Nederlandse bevolking. Esther vertelde dat ze een hele ‘chille’ houding had bij terugkomst, en dat ze zich heel ontspannen voelde en zich minder druk maakte om kleine dingen, zoals over hoe ze eruit zag. Het was voor haar wennen

om weer mee te gaan in de Nederlandse ‘rush’, waarbij het er wel toe doet hoe iemand eruit ziet en hoe iemand overkomt.

Ondanks deze momenten waarbij de respondenten weer even moesten wennen aan hun Nederlandse ‘thuisomgeving’, konden ze zich allen vrij snel weer aanpassen. Elsa (Tanzania), Ilse (India), Eva (Australië), Esther (VS), Britt (VS/Scandinavië), Jolijn (Tanzania) en Michelle (Malawi) gaven aan dat ze vrij snel weer in een dagritme terecht kwamen en dat ze daardoor weer konden functioneren in de Nederlandse maatschappij. Anne (Nepal), Jessica (Ghana), Robert (Ghana) en Willemijn (India) hadden iets meer moeite met het vinden van een dagritme in Nederland, waarbij ze aangaven dat ze het toch moeilijk vonden om hun ervaring in het buitenland ‘los te laten’. Echter beseften ook zij op een gegeven moment, binnen een paar maanden na terugkomst, dat het leven in Nederland heel anders is dan in het buitenland waar ze zijn geweest, en dat het onmogelijk is om de leefstijl die ze in het buitenland gewend waren geraakt in Nederland te behouden.

“Ik heb heel lang geprobeerd om die cultuur vast te houden. En op een gegeven moment, toen ik hier in Nederland begon met studeren kreeg ik hier weer een soort van nieuwe ervaring en een nieuwe kick.” – Anne (22, Nepal) in het interview

“Maar het is wel zoiets van, je bent dat soort dingen je eigen aan het maken, en dan ben je weer in Nederland, en dan moet je weer in je oude patroon terug zeg maar.” – Jessica (23, India) in het interview

5.4.2. (Positieve) indruk achtergelaten

Net als in de reisblogs hebben respondenten tijdens de interviews veel gereflecteerd op hun ervaring. Zo hadden bijna alle respondenten in het algemeen een heel positief beeld over hun algehele ervaring, ook als er veel frustraties waren voorgekomen, zoals bij Jessica (Ghana). Er werd in de interviews en op de reisblogs vaak gesproken over een unieke, exclusieve ervaring waarvan ze blij zijn dat ze het hebben meegemaakt. Vooral de jongvolwassenen in ontwikkelingslanden vonden het fijn om door middel van vrijwilligerswerk dieper in een cultuur te zitten en echt een ander leven te leren kennen. Maar ook in de ontwikkelde landen werd het vrijwilligerswerk beschouwd als een goed middel om iets toe te voegen aan de reis. Zo zei Eva (Australië) dat haar vrijwilligerswerk echte aanknopingspunten waren in haar gehele reis van tien maanden, en dat ze al haar reisverhalen graag vertelt aan de hand van haar vrijwilligersprojecten.

Na het vragen naar het nut van hun ervaringen, spraken alle respondenten over hun

persoonlijke ontwikkeling. Er werd verteld dat ze zich veel zelfstandiger voelden na hun ervaring en dat ze met meer zelfvertrouwen door het leven gingen. Zo gaf Robert (Ghana) aan dat hij zich niet meer druk maakte als mensen hem niet aardig zouden vinden. En ook Esther (VS) sprak over minder onzekere gevoelens in contact met anderen na haar ervaring:

“... met zo’n houding dat het me ook allemaal niet uitmaakte hoe ik erbij liep enzo. Niet dat ik er raar bij liep of zo, maar uiteindelijk gaat het allemaal om jezelf, je moet gewoon echt schijnt hebben aan iedereen weet je wel. Niet dat ik een soort rebel was ofzo, ik had respect voor iedereen, maar ik dacht gewoon boeien als iemand langer of raar naar je kijkt weet je wel.” – Esther (20, VS) in het interview

Een ander belangrijk onderdeel van de persoonlijke ontwikkeling die veel respondenten aangaven te hebben meegemaakt is het relativerend vermogen en de veranderde kijk op de wereld en hun leven. In zowel de interviews als op de reisblogs gaven respondenten aan dat ze op een andere manier, met meer waardering, naar de wereld en hun leven zijn gaan kijken. Daarbij hoort ook dat ze zich bewuster zijn van andere gebieden en levensstijlen, met in het bijzonder de armoede die heerst in bepaalde delen van de wereld. Alle respondenten gaven aan door de ervaring meer te willen zien van de wereld, en nog meer te reizen. Sommigen wilden later meerdere vrijwilligersprojecten doen, of terug naar het project waar ze al geweest zijn, terwijl anderen op een bewuste manier wilden reizen zonder per se vrijwilligerswerk te doen. Zo zei Michelle, die deze zomer terug gaat naar het project waar ze heeft gewerkt in Malawi, dat ze heeft beseft dat er heel veel belangrijke dingen zijn op de wereld die men zou moeten zien, maar dat ze denkt dat ze ‘het belangrijkste wel al heeft gezien’. Hiermee doelde ze voornamelijk op de armoede die ze heeft gezien, de manier waarop de bevolking hier mee omgaat en het feit dat hulp volgens haar daar nodig is. Oftewel, niet alles gaat hetzelfde als hier in Nederland.

Ook in de reisblogs werden vaak dezelfde soort persoonlijke ontwikkelingen genoemd. Daar gaf iedereen ook aan zelfstandiger te zijn geworden, bewuster te zijn over hun eigen leefomgeving en hun eigen leven meer waarderen. Ook gaven ze in de reisblogs aan dat ze blij waren met de banden die ze hebben gecreëerd met andere vrijwilligers of mensen op het project.

“Ik heb hier zoveel geweldige mensen mogen ontmoeten, zoveel nieuwe indrukken en ervaringen opgedaan. Dit avontuur heeft ervoor gezorgd dat ik zoveel zelfstandiger ben

geworden.” – Jolijn (20, Tanzania) op haar reisblog

Sommige respondenten gaven in de interviews aan dat hun ervaring een rol heeft gespeeld in de studierichting waar ze later in zijn gegaan. Zo heeft Elsa tijdens haar ervaring in Tanzania veel praktische kennis opgedaan voor haar latere studie Geneeskunde, en beleeft ze daar nu voordeel van. Ilse (India), Anne (Nepal) en Willemijn (India) hebben door hun ervaring voor hun gevoel gekozen en hebben zich gericht op een sociale studie (ASW) die van verschillende kanten de wereld bestudeert. De keuze van Willemijn bleek alleen niet helemaal goed te zijn. Echter volgt ze nu een studie die ook te relateren is aan haar ervaring op een weeshuis in India (Pedagogische Wetenschappen), al heeft ze niet zo expliciet genoemd dat deze richting een direct gevolg is van haar ervaring in het buitenland.

Het feit dat de respondenten veel sociale contacten hebben overgehouden aan hun ervaring kan ook gezien worden als onderdeel van de persoonlijke ontwikkeling. Alle respondenten gaven aan een goede band te hebben opgebouwd met andere mensen, zowel andere vrijwilligers op het project als de lokale mensen of medewerkers op het project. Er werd verteld dat veel respondenten nog goed contact hadden met mensen die ze tijdens hun ervaring hebben ontmoet, en dat ze daar ook behoefte aan hadden. Ze noemden hierbij dat ze een unieke, bindende ervaring hebben beleefd die niemand anders echt kan begrijpen.

“We hebben ook echt wel, zeker met dat meisje uit Nederland, daar heb ik nog steeds heel goed contact mee. Dat, ja het bindt echt, zeg maar. Je bent twee maanden heel intensief met elkaar bezig geweest, wat je met niemand anders deelt. Dus ja, dat is wel heel fijn dat ik dan dat meisje uit Nederland had.” – Ilse (23, India) in het interview

Na soms doorvragen over het nut van de ervaring, kwamen ook ideeën over de bijdrage die respondenten hebben geleverd aan het project waar ze waren. Vooral de respondenten die naar ontwikkelingslanden zijn geweest hadden het gevoel dat ze iets hebben betekend voor de mensen op hun project. Zo hebben ze bijvoorbeeld uitgaven en investeringen gedaan op het project, zoals het bouwen van een speelplaats, het betalen van de benzine van de schoolbus, het aanschaffen van studiemateriaal of het investeren in keukens of de zorg op het project. Daarbij werd ook vaak genoemd dat de aandacht die ze gaven aan het project en de indruk die ze hebben achtergelaten op het project, positief waren. Jolijn (Tanzania) heeft het bijvoorbeeld over de lachende kinderen die ze meemaakte toen ze een leuk tripje maakten, op haar kosten, naar de dierentuin. Op het project van Elsa (Tanzania), in een ziekenhuis, heeft

ze hard gewerkt en veel zorg verleend aan patiënten. Het feit dat ze veel waardering kreeg voor haar werkzaamheden, zowel van de patiënten als de medewerkers, gaven haar het gevoel dat ze iets heeft betekend voor hen.

In de reisblogs kwam in zekere mate ook naar voren dat veel respondenten zich goed voelden over de bijdragen die ze hebben geleverd. Ook hier werden de donaties en investeringen genoemd die ze hadden gedaan en werd er ook aandacht gegeven aan de werkzaamheden die de mensen op het project erg waardeerden. Bijvoorbeeld de overdracht van kennis, het geven van zorg en het geven van aandacht en liefde werden omschreven als een goede bijdrage aan het project.

“In Tanzania zelf heb ik samen met een Noorse vrijwilligster een donatieproject opgezet voor de school. Zo hebben we een grote onderhoudsbeurt voor de schoolbus bekostigd, wegenbelasting voor de schoolbus voor drie jaar betaald en pennen, potloden, ballen, gummetjes, spelletjes, en nog veel meer aangeschaft. Ook hebben we nieuwe speeltoestellen gekocht, omdat de oude al zo'n 30 jaar oud waren en levensgevaarlijk. We hebben een wipwap, schommels, een glijbaan, voetbalgoals en carrousels gekocht. Maar het allermooist: we zijn een dag met de kinderen naar de dierentuin geweest! Iets wat ze waarschijnlijk nooit zullen vergeten.” – Jolijn (20, Tanzania) in ervaringsverhaal geschreven voor Organisatie A

Ook Willemijn had een duidelijke idee over haar bijdrage aan het project in India. Ze vertelde dat ze er veel over heeft nagedacht, maar dat ze op haar project wel echt de noodzaak voor vrijwilligers zag. Ze vertelde dat ze met andere vrijwilligers structuur hebben aangebracht in het weeshuis waar ze verbleef en dat ze het dagschema daar heeft achtergelaten zodat ook volgende vrijwilligers deze konden gebruiken. Op dit dagschema stonden alle werkzaamheden die ze deden en alle lessen de kinderen kregen en de vrijwilligers gaven. Willemijn zag duidelijk noodzaak voor deze lessen en dit dagschema, omdat de kinderen anders niks deden de hele dag.

“Er waren eigenlijk niet veel mensen. Ja, er was een iemand die de straat op ging, op zoek naar straatkinderen, maar verder waren er niet, nee dat ontbrak verder een beetje, leiding. Wij waren daar wel echt nodig.” – Willemijn (22, India) in het interview

Zoals al eerder genoemd had Jessica (Ghana) geen positief beeld over haar bijdrage aan het project en dus het ook niet over ‘nut’ van de ervaring voor het project zelf. Waar Willemijn dus de noodzaak zag voor vrijwilligers in het aanbrengen van structuur, had Jessica juist last

van frustratie in het missen van de structuur vanuit de organisatie, waardoor haar werkzaamheden er volgens haar niet echt meer toededen. Deze reflectie van Jessica op het 'nut' van de ervaring kwam zowel tijdens als na haar reis naar boven.

In ontwikkelde landen hebben Eva, Esther en Britt ook ideeën gehad over de bijdrage die ze daar hebben geleverd. Esther zag bijvoorbeeld direct resultaat na haar werkzaamheden op een natuur project, als een gebied er weer mooi uitzag. Ook Eva heeft op een van haar projecten meegemaakt dat ze 'iemand uit de brand heeft geholpen', een oudere vrouw die in haar eentje een dierenopvang runde. Zij had haar hulp met de verzorging van de dieren en de verblijven echt nodig volgens Eva. Britt zag haar werkzaamheden vooral als nuttig voor haarzelf, en minder als nuttig voor haar omgeving of haar project. Dit kwam vooral omdat ze door het doen van vrijwilligerswerk in aanraking kwam met veel andere mensen en omdat ze voor kost en inwoning de omgeving echt goed kon leren kennen. Deze twee aspecten waren voor haar het meest belangrijk in haar ervaring.

5.4.3 Deelconclusie

Aan de hand van deze laatste paragraaf kan de derde en laatste deelvraag worden beantwoord: *Welke effecten zien jongvolwassenen na het doen van vrijwilligerswerk voor hun persoonlijke levenspad?*

In de reflectie van jongvolwassenen kwam duidelijk naar voren dat de ervaring heeft uitgemaakt voor hun persoonlijke ontwikkeling. Ze voelden zich allen zelfstandiger en hadden ook meer zelfvertrouwen in bijvoorbeeld sociale situaties. Ook was iedereen zich meer bewust van hun eigen leven en leefomgeving, en gaven ze aan dat ze 'met een andere blik naar de wereld keken'. Een aantal respondenten koppelden hun ervaring aan de studierichting die zij op waren gegaan. Bij de een ging dat om het praktische aspect, zoals de vaardigheden opgedaan in een ziekenhuis in het buitenland die nu nuttig bleken voor de studie Geneeskunde. Bij de ander heeft het meer te maken gehad met de eerder genoemde bewustwording tegenover de wereld. De effecten die jongvolwassenen zien voor hun persoonlijke levenspad betreffen dus de zelfstandigheid en het zelfvertrouwen, de bewustwording van de wereld en hun eigen leefomgeving en bij een aantal de latere studierichting. Het feit dat alle respondenten weer even moesten wennen bij terugkomst in Nederland, maar op een gegeven moment toch weer mee konden gaan in het dagritme van Nederland, zegt ook iets over de persoonlijke ontwikkeling en de vormgeving van een levenspad. Het levenspad werd namelijk vervolgd in Nederland, door eigen keuzes en

verantwoordelijkheden.

Waar duidelijk uit naar voren komt dat de ervaring een blijvende rol speelt, mogelijk voor de rest van hun leven, is de omschrijving van een ‘onvergetelijke ervaring’ in de reisblogs:

“Ik heb echt een prachtige en onvergetelijke ervaring achter de rug en ik ben zo dankbaar dat ik dit heb mee mogen maken. Het was nog beter, mooier en leuker dan ik ooit had verwacht.”– Anne (22, Nepal) op haar (laatste) reisblog

6. Conclusie

Aan de hand van voorgaande resultaten kan er een antwoord worden gegeven op de hoofdvraag: *Hoe ervaren jongvolwassenen het proces van vrijwilligerswerk in het buitenland tijdens een gap year en de rol die het speelt in de vormgeving van hun levenspad?*

Het proces van vrijwilligerswerk in het buitenland wordt over het algemeen ervaren als een positieve bijdrage aan verschillende aspecten van de persoonlijke ontwikkeling. Aspecten hiervan zijn zelfstandigheid en meer zelfvertrouwen, maar ook emotionele stabiliteit, verbeterde sociale vaardigheden door nieuwe contacten en een gegroeide waardering voor verschillende omgevingen zijn indicatoren die terug te vinden zijn in die visie van de respondenten. Ideeën over de toekomst zijn ontstaan voor, tijdens en na de ervaring. In al deze fasen is naar voren gekomen dat respondenten bewust omgaan met hun keuzes en reflecteren op hun belevenissen. De *structure of feeling* van deze specifieke *generation unit* van jongvolwassenen in de huidige samenleving bestaat dus uit de bewuste omgang met hun keuzes, hun reflexiviteit op ervaringen en hun flexibiliteit in het aanpassen aan verschillende omgevingen en situaties. De tweede dimensie van het persoonlijk levenspad, de attitudes tegenover een carrière, is minder duidelijk naar voren gekomen dan bovengenoemde persoonlijke ontwikkelingen. Alleen de zin van visies jongvolwassenen op vervolgstudies is deze dimensie terug te vinden.

Voorafgaand aan de ervaring van het doen van vrijwilligerswerk in het buitenland werden motivaties genoemd die gericht waren op de persoonlijke ontwikkeling. Het opdoen van ervaring, op een andere manier leren dan op school, een andere cultuur leren kennen en nieuwe mensen ontmoeten hebben allemaal impliciet te maken met de vormgeving van een levenspad. Stott, Allison, Felter en Beames (2013) beschreven vier aspecten van persoonlijke ontwikkeling. Drie van deze aspecten zijn terug te vinden in deze eerste fase van de ervaring. Vooraf verwachtten de jongvolwassenen namelijk hun zelfvertrouwen te kunnen vergroten door de uitdaging aan te gaan. Ook noemden alle jongvolwassenen de motivatie om zich 'op andere manieren te ontwikkelen'. Deze aspecten vallen onder de *upward personal growth* (Stott et. al., 2013). Het aspect van *outward personal growth* (Stott et. al., 2013) draait om het vermogen om goed met anderen om te kunnen gaan. De respondenten gaven vooraf aan nieuwe mensen te willen leren kennen, wat gezien kan worden als onderdeel van dit tweede aspect. De *downward personal growth* was verder te zien in de motivaties om een andere cultuur te leren kennen, en zich dus bewust te worden van deze andere cultuur.

De motivaties van jongvolwassenen om tijdens een *gap year* vrijwilligerswerk te gaan doen in het buitenland waren dus vrij bewust gericht op hun persoonlijke ontwikkeling. De

keuze voor het aangaan van deze ervaring kan hierdoor gezien worden als onderdeel van de *choice biography* (Brannen & Nilsen, 2012). Dit past in de individualisering van de huidige samenleving (Beck, 1992), waarin jonge individuen bewust moeten omgaan met hun posities en keuzes. De keuze op zich heeft dus al te maken met ideeën over de toekomst, al is dit vooraf niet direct gerelateerd aan institutionele structuren zoals de arbeidsmarkt zoals Snee (2013) en Heath (2007) vonden.

Tijdens het doen van vrijwilligerswerk in het buitenland, werd de omgeving en de cultuur over het algemeen positief beleefd. Ondanks soms frustrerende, heftige of intense belevingen, waren de jongvolwassenen positief over hun keuze om de ervaring aan te gaan. De meeste jongvolwassenen noemden het woord *culture shock* uit zichzelf, en gaven daarbij aan in hoeverre zij vonden dat ze die hadden beleefd. Dit sluit duidelijk aan bij wat Furnham (1984) en Oberg (1960, aangehaald in Allison et. al. 2012, p. 490) stelden over *culture shock* als concept. Jongvolwassenen in ontwikkelingslanden hadden soms last van negatieve en onplezierige gevoelens ten opzichte van de cultuur en omgeving, als ze bijvoorbeeld geconfronteerd werden met armoede of met de hardere manier van omgang met kinderen. Ook het feit dat ze als (blanke) vrijwilliger werden verheven en geadoreerd kan gezien worden als onderdeel van de *culture shock*. Reacties op hen als (blanke) vrijwilligers en de rol die zij hadden in hun omgeving zorgden bij een aantal respondenten soms voor angstgevoelens, onzekerheid en frustratie.

Zoals al eerder genoemd laat het feit dat er tijdens de ervaring via de reisblogs veel is gereflecteerd op hun ervaringen en belevenissen zien dat deze belevenissen een rol spelen in de vormgeving van hun levenspad. Ze worden hierbij bewust van hun eigen rol en positie in hun nieuwe omgeving of samenleving en vergelijken dat vaak met hun eigen omgeving 'thuis'. Ze zijn dus *reflexive*, zoals Giddens (1991) omschreef, in de individualiserende samenleving.

Ook achteraf hebben de respondenten in dit onderzoek veel gereflecteerd op hun ervaring. Het feit alleen al dat ze heel enthousiast wilden praten over hun belevenissen laat zien dat de ervaring een onderdeel is geweest van hun persoonlijke levenspad en dat de belevenissen daarin nog steeds een rol spelen in hun leven. Nog steeds zijn ze zeer bewust bezig met hun ervaringen. Een citaat dat hier niet kan missen is van Eva (23, Australië):

“Ik ben echt zo’n reflectie-persoon, dus ik ben er nu, drie jaar later, nog steeds over aan het nadenken.”

Alle respondenten gaven verder aan dat de ervaring effect heeft gehad op hun persoonlijke ontwikkeling. Hier zijn de aspecten van persoonlijke ontwikkeling van Stott, Allison, Felter en Beames (2013) weer terug te vinden. Dit keer hebben de verwachte effecten van hun ervaring op hun persoonlijke ontwikkeling ook echt plaatsgevonden. Ze voelen zich vaak zelfstandiger, hebben meer zelfvertrouwen, meer doorzettingsvermogen en meer relativerend vermogen, wat valt onder de *upward personal growth*. Ook gaven ze aan dat ze veel sociale contacten hebben opgebouwd en een aantal sterke banden met andere vrijwilligers of lokale bewoners hebben gecreëerd. Dit is te relateren aan de *outward personal growth*, waarin de goede omgang met anderen centraal staat. Jongvolwassenen gaven verder aan meer bewust te zijn van hun omgeving en van de wereld, dat ze daar op een andere manier naar keken en dat ze hier meer waardering voor hadden. De *downward personal growth* die Stott et. al (2013) omschreven is dus ook terug te vinden in de visie van jongvolwassenen op de effecten van hun ervaring.

Een aantal respondenten reflecteerde op hun ervaring als een opstapje in de studie richting die ze in wilden gaan. Waar elke respondent stelde dat ze na hun ervaring meer van de wereld wilden zien en misschien later nog wel een *gap year* zouden willen nemen, gaven een aantal jongvolwassenen aan dat hun ervaring een rol heeft gespeeld in de studierichting die ze in zijn gegaan. Hierin zijn de institutionele structuren terug te vinden als invloed op het leven van een jongvolwassene. De arbeidsmarkt, die in het theoretisch kader is aangehaald als beïnvloedende structuur, is door geen enkele respondent expliciet benoemd. Er werd voornamelijk aandacht gegeven aan de persoonlijke dimensie van het concept 'levenspad' en niet aan de dimensie van carrière perspectieven. De studierichting zou gezien kunnen worden als onderdeel van de persoonlijke ontwikkeling, maar ook als onderdeel van de ontwikkeling van een unieke positie op de arbeidsmarkt. Jongvolwassenen kiezen in deze zin gevoelsmatig hun pad, hun studie, waarmee ze indirect hun positie op de arbeidsmarkt ontwikkelen. De 'geïnternaliseerde flexibiliteit' op de arbeidsmarkt als *structure of feeling* van deze *generation unit* van jongvolwassenen, is dus niet direct terug te vinden in dit onderzoek. Echter hebben ze wel een 'geïnternaliseerde flexibiliteit' op sociaal of cultureel vlak, waarbij ze zich gemakkelijk kunnen aanpassen aan verschillende leefomgevingen en situaties en hier succesvol in kunnen verblijven voor een langere periode. Deze vorm van flexibiliteit is dus duidelijker een onderdeel van de *structure of feeling* van deze *generation unit* van jongvolwassenen.

Terugkoppelend op het interdisciplinaire aspect van dit onderzoek, kan gezegd worden dat de visie van jongvolwassenen zelf op het verschijnsel van vrijwilligerswerk in het

buitenland naar voren komt en verdieping of verbreding biedt in verschillende disciplines. De belevenissen en omstandigheden die jongvolwassenen hebben meegemaakt tijdens hun ervaring zijn vergelijkbaar met elkaar en te plaatsen in de context van individualisering en onzekere levenspaden. De keuze voor het aangaan van de ervaring is het meest te koppelen aan deze sociologische benadering. Er werd gekozen voor het volgen van een ander pad dan de meer traditionele overgang van de middelbare school naar vervolgopleiding. Niemand had verder nog een zeker plan uitgestippeld dat hij of zij zou volgen. Dit laat de onzekerheid van posities zien van de huidige generatie jongvolwassenen. Echter werd er ook vaak gesproken over de populariteit van het doen van vrijwilligerswerk in het buitenland tijdens een *gap year*. Een aantal respondenten had het over vrienden die een vergelijkbare ervaring gingen doen of hebben gedaan. Britt zei zelfs dat het volgens haar ‘er bijna bij hoorde’. In deze zin is de sociologische theorie over individualisering vernieuwd. Het niet-traditionele pad dat de jongvolwassenen uit dit onderzoek hebben gekozen, kan ook gezien worden als een nieuwe, of opkomende traditie in het traject naar volwassenheid.

De flexibele houding die jongvolwassenen aannemen voor, in en na het proces van vrijwilligerswerk in het buitenland is een verdieping op sociaalpsychologische theorieën. Flexibiliteit is hierin dus een onderdeel van persoonlijke vaardigheden. Door middel van de visie van jongvolwassenen op het ‘nut’ van hun ervaring heeft dit onderzoek kennis in de pedagogische discipline verdiept. De eerste reacties op het ‘nut’ van de ervaring werden betrokken op zichzelf, op hun persoonlijke ontwikkeling. Hierin werd echter niet specifiek gesproken over bepaalde vaardigheden voor later academisch of economisch succes.

Tiessen en Heron (2012) spraken over de impact die het vrijwilligerswerk heeft op het ontvangende land, en hoe dit de persoonlijke ontwikkeling beschouwd. In dit onderzoek is een aspect naar voren gekomen dat deze theorie kan ondersteunen, of verdiepen. Veel respondenten spraken namelijk over de bijdrage die zij hebben geleverd aan het land, of aan de wereld, en dat ze zich goed voelden door deze bijdrage. Dit heeft zeker invloed gehad op het algemene positieve beeld dat de respondenten van hun ervaring gaven.

7. Discussie

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van *convenience* en *snowball* sampling (Bryman, 2008). Voornamelijk het sociale netwerk Facebook is gebruikt om respondenten te werven. Resultaat hiervan is een respondentengroep van elf personen, waarvan er maar één mannelijk was. Omdat dit onderzoek gericht is op jongvolwassenen in het algemeen, en het gender aspect niet duidelijk werd bevraagd, zijn de resultaten in zekere zin generaliseerbaar. Echter kan er afgevraagd worden wat een representatieve verhouding van mannelijke en vrouwelijke jongvolwassenen is voor een ervaring met vrijwilligerswerk in het buitenland. Misschien is het fenomeen er een die vaker voorkomt onder vrouwelijke jongvolwassenen dan mannelijke jongvolwassenen. Als dit zo is, is de respondentengroep van dit onderzoek wel representatief. Een comparatief onderzoek zou uitgevoerd moeten worden op dit onderwerp om hier zeker van te kunnen zijn.

Een alternatieve verklaring van de gevonden resultaten zou gevonden kunnen worden in het opleidingsniveau van de respondenten, alsmede in andere factoren die zowel de ervaring als de vormgeving van een levenspad beïnvloeden. Familieachtergrond, eerdere buitenlandse ervaringen en bijvoorbeeld de sociaal-economische situatie van jongvolwassenen zijn aspecten die in dit onderzoek niet expliciet naar boven zijn gekomen. Deze kunnen echter wel een rol spelen in de ervaring van vrijwilligerswerk in het buitenland en de vormgeving van een levenspad. De visie van jongvolwassenen liet deze factoren niet naar boven komen, maar legde de nadruk op het individu in het maken van keuzes.

De meerwaarde van dit onderzoek is duidelijk de visie van jongvolwassenen op hun ervaring en de vormgeving van hun eigen levenspad. Deze valt te plaatsen in de beschreven context van individualisering en complexe transitie. Jongvolwassenen zouden complexiteit en onzekerheid meemaken in deze samenleving, waarbij ze ook flexibel dienden te zijn op de arbeidsmarkt. Uit de visie van jongvolwassenen komt niet duidelijk naar voren dat ze last hebben van hun positie in de samenleving, maar dat er wel degelijk een bepaalde *generation-unit* bestaat met een specifieke *structure of feeling*. Deze *structure of feeling* heeft vanuit de visie van jongvolwassenen echter minder te maken met de beoogde flexibiliteit op de arbeidsmarkt, maar meer met flexibiliteit in verschillende samenlevingen en levensstijlen.

Verder zijn de resultaten van dit onderzoek erg relevant voor de actualiteit. Zoals in de inleiding is genoemd, gaat vanaf september 2015 het sociale leenstelsel gelden voor studenten. Zij krijgen dus geen studiefinanciering meer. Door sommigen, zoals Brink (2012) wordt verwacht dat de populariteit van het nemen van een *gap year* en het doen van vrijwilligerswerk daarin hierdoor zal afnemen. Vooral het komende jaar, het jaar voordat het

leenstelsel wordt ingevoerd, wordt verwacht dat jongvolwassenen meteen doorstuderen en geen *gap year* meer nemen. Zo kunnen ze nog net een jaartje studiefinanciering krijgen. Dit onderzoek laat echter zien dat jongvolwassenen de waarde van een tussenjaar, en vrijwilligerswerk in het buitenland, zelf erg inzien. Bijvoorbeeld door de aandacht die wordt gegeven aan persoonlijke ontwikkeling. Er werd weinig tot geen aandacht gegeven aan het feit dat activiteiten in een tussenjaar veel geld kosten en dat dit hun motivaties en beslissingen beïnvloedde. Lenen moet straks sowieso, een tussenjaar kost sowieso geld en de waarde van een tussenjaar wordt door jongvolwassenen sterk in gezien. De verwachting is dat de populariteit dus niet afneemt. Vervolgonderzoek na september 2015 zou dit kunnen laten zien.

8. Reflectie onderzoeksproces

In het onderzoeksvoorstel van dit onderzoek waren focus-groups onderdeel van de onderzoeksmethoden. Het was de bedoeling om na de interviews een focus groep te houden met vier personen om daarin interacties te bestuderen en te kijken of meningen versterkt of verzwakt zouden worden. Wellicht zou er een duidelijk *structure of feeling*-gevoel naar voren komen onder de respondenten. In het onderzoeksproces is dit achterwegen gelaten. De diepte-interviews en de reisblogs zorgden voor een rijke data. Daarbij ging het ook om heel persoonlijke ervaringen en belevenissen, die in waarde gelaten dienden te worden. Discussies met anderen over persoonlijke ervaringen zouden kunnen leiden tot minderwaardigheid gevoelens. Al waren de respondenten in de interviews vrij zeker van hun ervaring en hun gevoelens.

De interviews verliepen verder erg soepel. Er waren leuke onderwerpen om over te praten en respondenten waren heel enthousiast in het delen van hun ervaringen. Dit maakt ook de meerwaarde van dit onderzoek en laat zien dat de visie van jongvolwassenen sterk naar voren kwam.

Het was jammer dat er van de elf respondenten maar één mannelijk was. Ik had verwacht dat ik tijdens het werven van respondenten überhaupt meer respondenten zou vinden die mee wilden werken. Ik was er zelfs bang voor dat ik na het werven van vijftien of twintig respondenten mensen zou moeten teleurstellen, simpelweg vanwege de tijd. Dit bleek niet het geval. Er is nog wel geprobeerd om gericht te zoeken naar mannelijke respondenten, bijvoorbeeld via de website van organisatie A. Hier stonden ervaringsverhalen gepubliceerd. Via deze ervaringsverhalen is geprobeerd de mogelijke respondenten te bereiken, echter hebben zij nooit gereageerd.

Een volgende keer zou ik gebruik maken van andere manieren van sampling. Bijvoorbeeld door middel van pamfletten en advertenties op universiteiten, hoge scholen, cafés en supermarkten. Via Facebook is het ook gelukt om genoeg respondenten te werven voor theoretische saturatie, maar met andere, extra manieren van sampling zou tot een grotere respondentengroep zijn gekomen en wellicht ook met meer mannelijke respondenten.

Ook was het misschien beter geweest om respondenten te ondervragen die in verschillende fasen van het proces zaten. Ik had het retrospectief los kunnen laten en sterker naar voren kunnen laten komen dat jongvolwassenen in elke fase bewust bezig zijn met hun keuze en belevenissen. Door het retrospectief dat nu is gehanteerd kwam ook naar voren dat er in alle fasen werd gereflecteerd, maar het onderscheid in de drie fasen was soms moeilijk te vinden. Een volgende keer, misschien als toevoeging op deze scriptie, zou ik

verschillende respondenten interviewen bij elke deelvraag. Qua tijd en het vinden van geschikte respondenten is dit echter wel lastig. Dat zou betekenen dat ik voor respondenten die in de tweede fase van het proces zitten, naar het buitenland moet afreizen of via skype interviews moet afnemen. Ook is het de vraag of respondenten voor- en tijdens hun ervaring wel de tijd en de energie hebben om met mij een interview te doen. Daarbij gaat er ook meer tijd zitten in het zoeken van deze respondenten, aangezien ik al meer moeite had dan verwacht met het vinden van de huidige respondenten. Het lijkt me echter wel het proberen waard, ik heb eigenlijk veel zin om mijn onderzoek op deze manier te perfectioneren.

Het voornaamste dat ik geleerd heb tijdens dit scriptie-proces is het op een professionele manier omgaan met kennis en ideeën van anderen (uit het veld), en dit koppelen aan de kennis die ik heb opgedaan tijdens de gehele Bachelor. Ik heb geleerd om respondenten zich gewaardeerd te laten voelen, zich serieus genomen te voelen en hun interessante belevenissen op een wetenschappelijke manier in kaart te brengen. Ook heb ik geleerd om kritisch op mezelf te zijn door constant mezelf de vraag te stellen of wat ik deed of schreef wel goed was. Daarmee bedoel ik ook het compact schrijven, waar ik altijd moeite mee zal blijven hebben.

Ondanks dat sommige punten van deze scriptie in zijn geheel nog beter kunnen, ben ik erg tevreden over het eindresultaat. Ik ben blij met mijn onderwerp, mijn respondenten en hun ervaringen en tevreden over de manier waarop ik dit heb geschreven. Ik denk dat ik er nog lang over na zal blijven denken en het met veel mensen zal delen. Wie weet kan ik binnenkort mijn eigen ervaring er ook aan toevoegen, als ik vrijwilligerswerk in het buitenland onderzoek in het nemen van een *gap year* na afronding van een vervolgopleiding!

9. Literatuurlijst

- Allison, P., Davis-Berman, J. & Berman, D. (2012). Changes in latitude, changes in attitude: analysis of the effects of reverse culture shock – a study of students returning from youth expeditions. *Leisure Studies*, 31(4), 487-503.
DOI:10.1080/02614367.2011.619011.
- Anheier, H. K. & Salamon, L. M. (1999). Volunteering in cross-national perspective: initial comparisons. *Law and Contemporary Problems*, 62(4), 43-78
- Aydinli, A., Bender, M. & Chasiotis, A. (2013). Helping and volunteering across cultures: determinants of prosocial behavior. *Online Readings in Psychology and Culture*, 5(3).
DOI: 10.9707/2307-0919.1118.
- Bradley, H. & Devadason, R. (2008). Fractured transitions: Young adults' pathways into contemporary labour markets. *Sociology*, 42(1), 119-136.
DOI:10.1177/0038038507084828.
- Brannan, J. & Nilsen, A. (2002). Young people's time perspectives: From youth to adulthood. *Sociology*, 36(3), 513-537. DOI: 10.1177/0038038502036003002.
- Brink, D. (2012, 29 november). Geen studiefinanciering, geen Gap Year. Bericht geplaatst op: <http://www.lsvb.nl/actueel/geen-studiefinanciering-geen/geen-studiefinanciering-geen-gap-year>.
- Bryman, A. (2008). *Social Research Methods*. Oxford, New York: University Press.
- Falls, D. & Wilson, B. (2012). 'Reflexive modernity' and the transition experiences of university athletes. *International Review for the Sociology of Sport*, 48(5), 572-593.
DOI: 10.1177/1012690212445014.
- Furlong, A. (2000). *Introduction: Youth in a changing world*. Blackwell Publishers.
- Furnham, A. (1984). Tourism and culture shock. *Annals of Tourism Research*, 11, 41-57.
- Goedewagen, F. (2014, 10 februari). Maak het verschil en tel de 13 neushoorns... voor Afrika! Bericht geplaatst op <http://www.defusie.net>.

- Goodwin, J. & O'Connor, H. (2005). Exploring complex transitions: Looking back at the 'Golden Age' of From school to work. *Sociology*, 39(2), 201-220. DOI:10.1177/0038038505050535.
- Heath, S. (2007). Widening the gap: pre-university gap years and the 'economy of experience'. *British Journal of Sociology of Education*, 28(1), 89-103. DOI:10.1080/01425690600996717
- Hustinx, L., Cnaan, R. A. & Handy, F. (2010). Navigating theories of volunteering: A hybrid map for a complex phenomenon. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 40(4), 410-434
- Kamsma, M. (2012, 23 juni). Eerst even een jaar volwassen worden voor de studie begint. *NRC*. Geraadpleegd op 23 maart, 2014.
- King, A. (2011). Minding the gap? Young people's accounts of taking a Gap Year as a form of identity work in higher education. *Journal of Youth Studies*, 14(3), 341-357. DOI:10.1080/13676261.2010.522563.
- Lyons, K., Hanley, J., Wearing, S. & Neil, J. (2012). Gap year volunteer tourism: Myths of global citizenship? *Annals of Tourism Research*, 39(1), 361-378. DOI:10.1016/j.annals.2011.04.016
- Martin, A. (2010). Should students have a Gap Year? Motivation and performance factors relevant to time out after completing school. *Journal of Educational Psychology*, 102(3), 561-576. DOI: 10.1037/a0019321.
- Mannheim, K.(1952). The sociological problem of generations. *Essays on the Sociology of Knowledge by Karl Mannheim*. New York: Routledge & Kegan Paul
- McDonald, P., Pini, B., Bailey, J. & Price, R. (2011) Young people's aspirations for education, work, family and leisure. *Work, employment and society*, 25(1), 68-84. DOI: 10.1177/0950017010389242.
- Meier, S. (2006). A survey of economic theories and field evidence on pro-social behavior. *Working papers of Federal Reserve Bank of Boston*. Boston: Research center for behavioral economics and decision-making.

- Meijer, H. (2013, 13 december). Tussenjaar overleeft ook met sociaal leenstelsel. Bericht geplaatst op http://www.nd.nl/artikelen/2013/december/13/tussenjaar-overleeft-ook-met-sociaal-leenstelsel_1.
- Salamon, L.M. & Sokolowski, W. (2001). Volunteering in cross-national perspective: evidence from 24 countries. *Working papers of the John Hopkins Comparative nonprofit sector project*, no. 40. Baltimore: The John Hopkins Center for Civil Society Studies.
- Simpson, K. (2004). 'Doing development': the gap year, volunteer-tourists and a popular practice of development. *Journal of International Development*, 16, 681-692. DOI: 10.1002/jid.1120.
- Snee, H. (2013). Doing something 'worthwhile': intersubjectivity and morality in gap year narratives. *The Sociological Review*, 1-19. DOI: 10.1111/1467-954X.12116.
- Stott, T., Allison, P., Felter, J. & Beames, S. (2013). Personal development on youth expeditions: a literature review and thematic analysis. *Leisure Studies*, 1-35 DOI: <http://dx.doi.org/101080/02614367.2013.841744>.
- Tiessen, R. (2007). Educating global citizens? Canadian foreign policy and youth study/volunteer abroad programs. *Canadian Foreign Policy Journal*, 14(1), 77-84. DOI: 10.1080/11926422.2007.9673453.
- Tiessen, R. & Heron, B. (2012). Volunteering in the developing world: the perceived impacts of Canadian youth. *Development in practice*, 22(1), 44-56 DOI:10.1080/09614524.2012.630982.

Bijlage 2: Interview guide

Allereerst, hartstikke bedankt dat je mee wilt werken aan dit onderzoek, en dat je de moeite hebt genomen om een aantal foto's van je ervaring mee te nemen/op te sturen. Voor mijn scriptie doe ik onderzoek naar jongvolwassenen die tijdens een *gap year* vrijwilligerswerk hebben gedaan in een ontwikkelingsland. Het gaat hierbij om de visie die jongvolwassenen zelf hebben op de ervaring.

Alles wat er in dit interview wordt gezegd zal vertrouwelijk behandeld worden, en absolute anonimiteit zal gewaarborgd worden. Ook zullen je foto's niet gepubliceerd worden.

Heb je er bezwaar tegen als ik het interview opneem? De opname is alleen voor mij, zodat ik later alles kan uitschrijven en verwerken.

Factsheet:

Naam:.....

Leeftijd:.....

Jongen/Meisje:.....

Opleiding:.....

Land vrijwilligerswerk:.....

Wanneer:.....

Hoe lang:.....

Met organisatie? .....

Zo ja, welke? .....

Photo-elicitation: Om te beginnen, welke foto's heb je meegenomen? Kun je me hier wat over uitleggen?

Topics:

1. Verwachting vooraf

- Kun je me iets vertellen over de motivaties die je had voor het doen van vrijwilligerswerk in een tussenjaar?
- Motivaties voor persoonlijke groei? Emotioneel, sociaal? Vergroten van potenties?
- Motivaties gelinkt aan de rol van instituties (arbeidsmarkt, school, universiteit?)?
- Had je veel kennis vooraf? Bijvoorbeeld over het land, de werkzaamheden?
- Had je verwachtingen van de omgeving waar je je in zou bevinden? Bijvoorbeeld de sociale, fysieke of culturele omgeving?

NOTE: blijf goed opletten en probeer op een open manier door te vragen op interessante dingen die naar voren komen. Niet alle vragen stellen, flexibel zijn. Soms alleen bepaalde woorden uit een vraag noemen.

NOTE 2: Kunnen er links worden gemaakt naar eventuele foto's?

2. Beleving tijdens

- Kun je me iets vertellen over je gedachten tijdens je verblijf?
- Voelde je op dat moment dat je iets waardevols aan het doen was?
- Voelde je je betrokken in je omgeving? In je sociale, culturele omgeving?

- Voelde je je op je gemak? Hoe dan? Kun je daar iets meer over vertellen?
- Voelde je je geaccepteerd? Kun je daar iets meer over vertellen?
- Heb je last gehad van frustraties over je culturele omgeving? (*culture shock* noemen?)

NOTE: Kunnen er links worden gemaakt met eventuele meegebrachte foto's ?

3. Effect achteraf

- Heb je ideeën over het nut van je ervaring?
- Nut voor jezelf? (let op welke gebieden als eerst naar voren komen; psychologisch/emotioneel, pedagogisch/academisch, economisch)
- Hoe voelde je je toen je terug kwam? Over je eigen land, en het land waar je net vandaan kwam?
- Viel er voor jou nog iets op, op cultureel gebied? (*reverse culture shock* noemen?)
- Heb je het gevoel alsof de ervaring een toevoeging was op je leven?
- Op welke manier?

NOTE: ook hier opletten, doorvragen waar nodig en niet altijd de hele vraag opsommen.

Nogmaals bedankt voor je medewerking! Wil je verder nog iets kwijt, of heb je nog vragen? Als je later nog een keer vragen of opmerkingen heb, kun je me altijd mailen. Ik geef je een kaartje mee met mijn contactgegevens.

Ik wil jou graag vragen om toestemming om je reisblog of ervaringsverhaal te mogen analyseren. Dit zorgt voor nog meer verdieping en begrip van jouw visie. Natuurlijk worden deze gegevens ook geheel anoniem verwerkt.

Ik zal je op de hoogte houden van het verloop van mijn scriptie. Natuurlijk mag je het lezen als het klaar is.

	Achteraf	Terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - Zelfstandig - Kennis over cultuur/omgeving - Sociale contacten (band vrijwilligers en mensen van project/waardering) - Goed voelen over bijdragen <p>Iets betekenen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Donaties/giften (duurzaam) - Aandacht/liefde (uitjes, indrukken) - Kennis overdragen - Zorg geven - Band creëren - Lobbyen <p>Leuke mensen Leuke werkzaamheden/dingen gedaan Bijzonderen/onwerkelijke gebeurtenissen Nieuwe familie/tweede huis ‘Prachtverving’ Dankbaarheid</p>
--	----------	-----------	---

Bijlage 5: Observatieverlag Open Dag Organisatie A

12 april 2014, Stedelijk Gymnasium Utrecht

Tijd van observeren: 11.15 – 13.00 uur

Bij de ingang van de school staan al informatie borden met pijlen van Organisatie A die naar de aula, of het atrium, van de school leiden. Een meisje, van ongeveer mijn leeftijd, ontvangt me en streept mijn naam af op een lijst (ik moest van tevoren aangeven voor welke presentatie ronde, en met hoeveel mensen ik zou komen). Ze legt me uit waar, om 12 uur, de presentatie zal worden gegeven. Voor die tijd kan ik rondlopen op de ‘informatiemarkt’ en alle vragen stellen die ik wil aan de ongeveer 10 medewerkers van Organisatie A die rondlopen.

Door het hele atrium heen staan grote posters, met foto’s, motto’s en de verschillende soorten vrijwilligersprojecten die Organisatie A aanbieden. Aan het begin staat een poster waarop de ‘soorten mensen’ die vrijwilligersprojecten doen staan omschreven. Jongeren vanaf 16 jaar tijdens een *gap year* (dit woord wordt dus ook door hen gebruikt) staan boven aan de lijst. Aan de zijden van het atrium staan twee lange tafels. Op deze tafels liggen allerlei folders en mappen met informatie over de verschillende soorten projecten, in de 29 verschillende landen waar Organisatie A actief is. Ook staat er een tafel met folders en informatie van TravelDoctor, een organisatie waar Organisatie A mee samen werkt en alle informatie over vaccinaties verschaft.

De bezoekers van de informatie dag zijn voornamelijk jongeren en hun ouders. Het valt me op dat de ouders heel fanatiek en geïnteresseerd vragen stellen en belangstelling tonen. Er komt een vrouw aan de tafel zitten waar aan ik zit. Ze is bezig met formulieren van TravelDoctor in te vullen. Ze begint tegen me te praten en vertelt me dat je je hier meteen kan laten vaccineren als je al weet waar je heen wilt. Je krijgt zelfs nog korting dan ook! Ze vertelt dat haar dochter het liefst zo snel mogelijk weg wilt, dus dat ze dit dan maar meteen regelt. Ik vraag haar wat haar dochter wilt doen en ze vertelt me dat ze in VWO 5 zit, maar dat dan niet zo lekker gaat. Volgend jaar gaat ze dus Havo 5 doen, maar tussendoor wil ze graag paardentherapie in Argentinië of Bolivia doen. Ik knik heel geïnteresseerd en ze gaat door met vertellen. Haar dochter wilt namelijk de hbo-studie Toegepaste Psychologie doen later, dus deze ervaring zal daar ook wel goed voor zijn. Als ze dan later met kinderen met psychische problemen werkt, heeft ze kennis van deze vorm van therapie. En niet te vergeten, ze is natuurlijk gek van paarden. Verder vertelt ze me dat ze haar dochter voor de volle 100% steunt want ja ‘of je nou rechts- of linksom naar het hbo gaat, dat maakt eigenlijk helemaal niet uit’. Haar dochter komt erbij zitten, kijkt heel enthousiast en begint te vertellen over wat ze heeft bedacht terwijl ze samen weer richting de tafel van TravelDoctor lopen.

Ik heb een van de folders gemaakt en blader hem even door. Op de voorkant staat heel groot ‘Vrijwilligerswerk en stage in het buitenland vanaf 16 jaar’. Dat het vanaf 16 jaar is wordt op elke pagina verder nog even benadrukt. Praktische informatie over hoe de organisatie werkt, een overzicht van alle mogelijke projecten (sociale, lesgeef, gezondheidszorg, natuur, bouw, sport, journalistiek, archeologie, rechten en business) en een overzicht van alle mogelijke landen die Organisatie A aanbiedt vult de rest van de folder. De projecten zijn gericht op de ontwikkeling van de landen, maar er is ook een sterke focus op de individuen, de vrijwilligers (‘heb jij altijd al x willen doen, en y willen leren?’) Ook wordt er informatie gegeven over de verschillende mogelijkheden voor de duur van projecten en mogelijke groepsreizen. Twee pagina’s worden besteed aan de ‘soorten mensen’ die deelnemen aan projecten. Jongeren die het tijdens een tussenjaar doen worden weer als eerste

genoemd. Andere mensen zijn professionals (vooral voor de medische en business projecten), studenten die een stage of afstudeeropdracht doen, gezinnen die een vakantie willen combineren met vrijwilligerswerk en individuen vanaf 30 jaar. Verder wordt er info gegeven over de verschillende accommodaties waar je zou kunnen verblijven als vrijwilligers en staan er ervaringsverhalen in van oud-vrijwilligers. Allemaal met zeer positieve verhalen. Helemaal achterin de folder, op de laatste pagina wordt aandacht besteed aan de kosten van zo'n 'avontuur'. In een klein tabelletje worden de kosten voor elk project samengevat. Heel uitgebreid wordt dan weer verteld wat je daar allemaal voor krijgt. Het enige wat niet bij de prijs zit inbegrepen is een vliegticket, een verblijfsvergunning/visum, inentingen en de bestedingen in je vrije tijd. Waarom je moet betalen? Organisatie A legt uit dat ze een onafhankelijke, zelfstandige organisatie zijn en dat ze geen subsidies ontvangen. Wel hebben ze overal medewerkers en moet de begeleiding die in elk land, op elk project, wordt aangeboden wel gewoon betaald worden. 'Al onze (nationale en internationale) medewerkers die het vrijwilligerswerk mogelijk maken zijn in loondienst, waardoor ze een salaris ontvangen uit het bedrag dat jij betaalt. Wij ontvangen geen subsidies of steun van overheden. Wij willen namelijk niet de belastingbetaler laten betalen voor jouw reis, maar willen graag dat jij zelf verantwoordelijk bent voor de financiering van jouw project.' (folder Organisatie A, p. 21).

Terwijl ik de folder doorblader wordt het steeds drukker. Over een kwartiertje begint de presentatie. Voornamelijk jongeren met hun ouders zijn erbij gekomen, maar er lopen hier en daar ook groepjes jongeren rond. Het feit dat de informatiedag op een middelbare school wordt gehouden laat misschien ook al zien dat de organisatie zich voornamelijk richt op de 'potentiële *gap year* reizigers'. Hier en daar kan ik meeluisteren naar de vragen die aan de medewerkers worden gesteld. Het valt op dat ouders heel fanatiek vragen stellen. Ook worden alle mogelijke folders meegenomen. Sommigen zoeken een rustig plekje op in de ruimte en gaan alles uitgebreid doorlezen. Met een hapje en drankje wordt alles uitgebreid besproken. Zinnen als 'Ja, ze gaat toch lang weg, dan moet het wel goed georganiseerd worden, het moet wel veilig zijn' en 'Je bent maar een keer jong' hoor ik voorbij komen.

Om twaalf uur begint de presentatie, en iedereen wordt naar binnen geleid. Ik ga ergens achterin zitten zodat ik goed kan observeren. Er staat een powerpoint presentatie klaar. Ongeveer de zelfde informatie die in de algemene folder staat wordt gegeven. Er wordt verteld dat de organisatie sinds 1992 bestaat en dat het in Engeland is opgericht. Pas in 2004 werd er een kantoor geopend in Nederland. Dit jaar verwachten ze 10.000 vrijwilligers. Er wordt weer een overzicht gegeven van de 'soorten deelnemers', en jongeren tijdens een *gap year* staan wederom bovenaan. Verder wordt er vaak gesproken over een 'nuttige vakantie/ tijdsbesteding' en een 'unieke ervaring/ avontuur'. De informatie laat wederom zien dat de reizen gestructureerd worden aangeboden, met allerlei 'tips and tricks' en 'do's and don'ts'. Zo wordt er een nadruk gelegd op de voorbereiding, inlezing en training van vrijwilligers.

In het tweede deel van de presentatie komt een 'oud-vrijwilliger' haar ervaring presenteren. Zij is toen ze 16 jaar was voor twee weken met een groepsreis mee geweest naar een medisch project in Nepal. Ze vertelt dat ze eigenlijk alleen maar heeft meegekeken met operaties en in ziekenhuizen, maar zelf niet zo veel mocht doen (omdat ze nog geen ervaring had). Het was wel allemaal heel interessant en leuk om te zien! Wel heeft ze een keer, met een paar andere vrijwilligers, kinderen uitgelegd hoe ze hun tanden moesten poetsen.

Ze laat veel foto's zien, van alles wat ze heeft gezien en heeft meegemaakt. Er hing volgens haar een rare geur in de lucht daar, anders dan hier in Nederland. En verder was alles sowieso anders. Maar daar doe je het ook eigenlijk voor volgens haar, dat alles anders en nieuw is. Zo viel het haar op dat de ziektebeelden in Nepal heel anders zijn dan hier, en dat de mensen daar veel later naar het ziekenhuis gaan zodat alles eigenlijk veel heftiger is.

Ze is eigenlijk allemaal positief over haar ervaring en zegt ook dat de lokale bevolking heel enthousiast was over hen, als vrijwilligers. Iedereen wilde bijvoorbeeld met ze op de foto.